
NEO-RUSYA'NIN AKDENİZ RÜYASI: NEO-RUSYA'NIN SURİYE ARAP BAHARI'NDAKİ ROLÜ

Neo-Russia's Mediterranean Dream: The Role of Neo-Russia in the Syrian Arab Spring

Bülend Aydın ERTEKİN*

Öz:

Yirmi birinci yüzyılın ilk on yılında, Orta Doğu'da başlayan ve değişim rüzgârları arasında yer alan en önemli olayın Arap Baharı olduğu kabul edilmektedir. Bu çalışmada bir birine bağlı iki temel konu incelenmeye çalışılmaktadır. İlk olarak Suriye Arap Baharı'nda Rusya'nın etkisi ele alınmaktadır. İkinci olarak ise, tek kutuplu dünya sistemine itiraz eden Rusya'nın çok kutuplu bir dünyada kendisini uluslararası sistemin diğer üyelerine önemli bir aktör olarak kabul ettirme mücadelesini Suriye Arap Baharı üzerinden yürüttüğü tezi üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede Arap Baharı ve bu Baharın Suriye'de neden olduğu olaylar ile ilgili haber, yorum ve düşüncelere yer verilerek yapılan analizler sentezlenmiştir. Suriye krizinin çözümündeki gecikmenin Rus diplomasisinin tarihsel davranış rolüne endekslenebileceği veya onun bir ürünü olabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Neo-Rusya, Suriye, Arap Baharı, Türkiye

Abstract:

At the end of the first decade of the 21st century, one of the most important events of our time started in the Middle East, which was seen as the “winds of change” and was named as Arab Spring. This article develops a twofold approach to analyze the Russian involvement in the Syrian crisis. On one hand article analyzes the direct effects of Russia on the Syrian Arab Spring, while on the other it focuses Russian objection to unipolar world system and its attempts to impose itself as an important player among the other international actors of the multi-polar world system through the Syrian crisis. In this context, the analyses, news, comments and thoughts appeared in media on Arab Spring and thier reflection on Syria has been synthesized. The concluding argument of the article is that the delay in resolving the crisis in Syria could be linked to the role of the historical behavior of Russian diplomacy.

Key Words: Neo-Russia, Syria, the Arab Spring, Turkey

* Yard.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi./ Assistant professor at Communication Faculty at Anadolu University

GİRİŞ

1917'de oluşmaya başlayan ve Stalin ile somutlaşan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) sistemi üzerinde inşa edilen ancak 1991 yılında Rus elitlerin yenileşme politikası ile revize edilen yeni coğrafyada yerlerini bulan eski SSCB'nin yeni bağımsız devletleri, bir kaç istisnası ile bugün de yeni Rus Devleti'nin kontrolü ve çıkar sahası içinde bulunmaktadır. Bununla beraber, Rusya'nın etki ve çıkar sahası içinde bulunan tüm eski Sovyet cumhuriyetleri 21.yüzyılın kaçılmaz bir olgusu olarak temayüz eden küreselleşme sürecinde ABD, Batılı ülkeler ve Çin ile ikili ilişkilerini, Rusya'nın birincil aktör olma rolünü muhafaza ederek geliştirmek istemektedirler.

Bu makro bakış açısıyla sorgulandığında, şüphesiz Rusya, Soğuk Savaş döneminde kendisine atfedilen iki kutuplu dünya aktörlüğü rolünü bugün devam ettirememektedir. Ancak Dünya liderliğinde söz sahipliğini Batı'yı temsilen ABD'ye kaptırmış gibi görünse de, ABD'nin uluslararası sistemi veya uluslararası örgütleri devreye sokarak uygulamaya çalıştığı dış politikalarda önemli bir aktör olarak rol oynamaktadır. Kimi zaman Batı ile benzer politikaları paylaşırken kimi zaman da ABD temelli dış politikalara karşı farklı politikalar ileri sürerek dünyanın alternatifli olmadığı ve kendisine uluslararası sistemde ihtiyaç duyulduğu izlenimini vermeye çalışmaktadır.

Her ne kadar Rusya, ABD ile ters düştüğü uluslararası konularda veya sorunlarda yanında Çin desteğini bulsa da, Çin'in Orta Doğu bölgesindeki hareket ve etki kabiliyetinin şimdilik ticari ilişkiler çerçevesinde sınırlı olduğu ve esas siyasi gücün sınırlı ve belli boyutlarda sadece Rusya tarafından sürdürülmeye çalışıldığı görülmektedir. Coğrafi açıdan da, Rusya on yedi milyon kilometre karenin üzerinde sahip olduğu büyük toprak parçası ile uluslararası sistemde önemli bir yer teşkil etmektedir.

Rusya'nın jeopolitik konumu sadece mevcut yüzölçümü ile sınırlı kalmamaktadır. Rusya Uzakdoğu'dan Doğu Avrupa'ya, Kuzey Buz Okyanusu'ndan Hazar denizine ve oradan da Karadeniz'e uzanan doğal sınırı ile geniş bir hareket alanına sahip bulunmaktadır. Rusya'yı çevreleyen komşu ülkeler Batı'dan başlayarak Norveç, Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya¹, Polonya², Belarus, Ukrayna, Gürcistan, Azerbaycan, Kazakistan, Moğolistan, Çin ve Kuril Adaları³ üzerinden küresel dünyanın teknoloji devi Japonya'dır.

Şüphesiz, geniş topraklar üzerinde ve birçok dünya ülkesi ile komşu olan günümüz Rusya'sının çıkar sahası içinde yarattığı güç faktörü tarihi geçmişi ile de

¹ Kaliningrad bölgesi

² Kaliningrad bölgesi

³ Rusya'nın Sesi, "Dmitriy Medvedev Asya Pasifik Ekonomi Topluluğunun Zirvesine hazırlık toplantısı yapmak için Vladivostok kentine gidiyor", 29.06.2011, erişim tarihi 01 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/06/29/52543352.html> ; Adam Westlake, "Russian Prime Minister Medvedev visits Kuril Islands, Japan's Northern Territories", The Japan Daily Press, July 3, 2012, erişim tarihi 4 Temmuz 2012, <http://japan-dailynews.com/russian-prime-minister-medvedev-visits-kuril-islands-japans-northern-territories-035832> ; Medvedev gündemde tutmak için Rusya devlet başkanı sıfatıyla Kasım 2010'da ve Başbakan sıfatıyla da Temmuz 2012'de Kuril Adaları'nı ziyaret etmiştir.

bağlantılıdır. Rusya bir lider devlet olarak her zaman Akdeniz'e (sıcak denizlere) hâkim olmak istemiş ve bu idealini Çarlık Rusya'sından ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden (SSCB) beri değiştirmemiştir. Bununla beraber, Yeni Dünya Düzeninin yarattığı yeni oluşumlar çerçevesinde bu idealinin değiştiği kabul edilebilir. Küreselleşen dünyadaki ayrımların Çarlık Rusya'sı ve SSCB zamanından farklı olduğunu Rus diplomasisi de görmekte ve ona göre hareket etmektedir.

Güney'de sahip olduğu ekonomik baskı ve diplomatik gücünü başta Mavi Akım enerji⁴ koridorundan alan Neo-Rusya, etki sahasını ticari açıdan Akdeniz ile doğal sınırı olan Türkiye üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Rusya'nın deniz ve ülke aşırı olarak etki ve çıkar sahası içinde bulunan diğer Akdeniz ülkesi ise Suriye'dir. Suriye, Rusya'ya verdiği askeri üs ve sahip olduğu ikili askeri antlaşmalar ile lojistik destek veren ve alan ülke konumundadır. Rusya Akdeniz'de sahip olduğu en son üs olan Tartus limanı⁵ dışında, lojistik destek için Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne ait limanları⁶ ve Soğuk Savaş döneminde ikili ilişkileri üst düzeyde olan Cezayir⁷ limanlarını da kullanmaktadır.

Neo-Rusya, Türkiye üzerinde sahip olduğu enerji (doğal gaz) kozunu oynayarak, Türkiye'nin enerji politikası açısından kendisine bağımlı hale gelmesini teşvik etmek ve sürdürmek istemektedir. Rusya Suriye üzerinde ise hamilik (protectorate) rolü oynamaya çalışmaktadır. Kısa ve orta vadeli olsa da Rusya'nın Suriye nezdinde oynadığı bu rol sosyo-ekonomik açıdan beşeri sermaye kayıplarının verilmesine yol açmakla Suriye toplumu üzerinde büyük yaraların oluşmasına ve bir insanlık suçunun işlenmesine yol açmaktadır.

Batı-Doğu ikileminin ve ideolojik ayrışmanın son bulduğu günümüz dünyasında, Rusya'nın Akdeniz'de bir üs bulundurması ve antidemokratik Suriye rejimi ile iyi ilişkiler içinde bulunması ne kadar rasyonel olabilir? Bu davranışı şüphesiz bir rasyonel çıkar ilişkisinden çok kapitalist dünya ile iç içe giren, sistemini devlet kontrolüyle de olsa kapitalizme açan Neo-Rusya'nın bir G-8 ülkesi olarak aynı masa etrafında yer aldığı ABD ve Batılı ülkeler ile restleşmesi şeklinde tanımlanabilir. Rusya'nın ABD ve Batılı ülkelerinin mevcut Orta Doğu ve ilki 2010 Aralık ayında Tunus'ta başlayan Arap Baharı politikalarına ilişkin farklı tezler ile ri sürmesi yeni şahit olunan bir Rus diplomasi anlayışı değildir. Bu çalışmada, Arap Baharı ve Suriye krizinin başladığı Ocak 2011 ve Ağustos 2012 tarihleri arasındaki gelişmelerde Rusya'nın tavrı ortaya konmuştur. Çalışma güncel veri

⁴ Sinan OĞAN, "Mavi Akım Projesi: Bir Enerji Stratejisi ve Stratejisizliği Örneği", Stradigma.com, Ağustos 2003 | Sayı 7, erişim tarihi 4 Temmuz 2012, http://www.stradigma.com/turkce/agustos2003/08_2003_04.pdf, s.1-20; Sinan OĞAN, "Mavi Akım: Türk-Rus İlişkilerinde Mavi Bağlılık", Türksam, 02 Ocak 2006, erişim tarihi 4 Temmuz 2012, <http://www.turksam.org/tr/a627.html>

⁵ Rusya'nın Sesi, "Rusya'nın Tartus'taki üssü kalabilir", 17.04.2012, erişim tarihi 6 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_04_17/72067844/

⁶ Sarah Fenwick, Cyprusnewsreport.com, "Russian Warship Docks in Limassol Port En Route to Syria", 16/07/2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.cypusnewsreport.com/?q=node/5936>

⁷ Algérie Presse Service, "Accostage au port d'Oran du navire russe "Victor Leonov", 24 Octobre 2011, erişim tarihi 17 Temmuz 2012, <http://www.aps.dz/Accostage-au-port-d-Oran-du-navire.html>

ve gözlemlere dayandığından, çalışma literatürü çoğunlukla “online” elde edilen verilerden oluşmaktadır. Arap Baharı ve Suriye’deki Arap Baharı ile ilgili haber, yorum ve düşüncelere yer verilerek yapılan analizler sentezlenmiştir.

Çalışmanın merkez eksenini; Suriye’deki mevcut olayların uzun sürmesinde ve çatışmaların iç savaşa dönüşmesindeki temel nedenlerden en önemlisinin Esad rejimine, uluslararası arenada uyguladığı diplomatik denge politikasıyla Çin ile birlikte 4 Ekim 2011⁸, 31 Ocak 2012⁹, 4 Şubat 2012¹⁰ ve 19 Temmuz 2012¹¹ tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’indeki müdahaleci rolü ve vetolarıyla güç veren Neo-Rusya’nın sorumlu olduğu yönündedir.¹²

Doğal olarak çalışmada, akademik eleştiri çerçevesinde, Suriye krizinin tırmanmasındaki neden olarak Putin’in kişisel davranışı üzerinde durmak yerine tüzel kişi olarak Rusya’nın tutumuna vurgu yapılmaktadır. Ancak tüzel kişi olarak tanımlansalar da, bir devletin tarihinin onu yöneten lider tarafından yazıldığını unutmamak gerekir.

1. NEO-RUSYA AKDENİZ’DE BİR GÖLGE Mİ YOKSA ULUSLARARASI BİR AKTÖR MÜ?

Diplomatik açıdan bakıldığında, uluslararası arenada Rusya, silah satışları dolayısıyla belli ülkelere silah satan veya satmaya çalışan bir güç olarak görülmektedir. 1991 öncesine göre gücünü uluslararası platformlarda kaybeden Rusya’nın, özellikle taraf olduğu çatışma ve krizlerde gücünü Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde kendisine kurumsal olarak tanınan veto hakkından aldığı görülmektedir.

Rusya, Soğuk Savaş Döneminde Orta Doğu’da Arap-İsrail çatışmasında taraf olan Arap ülkelerini devamlı desteklemiştir. Özellikle, 1978 Camp David ve 1979 Mısır-İsrail Barış antlaşmalarına kadar, Sovyet Rusya Mısır’ı her açıdan desteklemiştir. Mısır’ın 1978’den itibaren yüzünü Batı’ya dönüp, ilişkilerini ABD ile kuvvetlendirmesi sonucu, Rusya ile ikili ilişkilerini en üst düzeyde sürdüren ve kendisine askeri üs imkânı sağlayan Arap ülkeleri arasında Suriye önemli yer tutmaya devam etmiştir. Bununla beraber Rusya’nın Akdeniz havzasının Kuzey Afrika coğrafyası içinde kalan diğer Arap-Berberi ülkesi Cezayir ile 1991 öncesi kadar olmasa dahi ikili ilişkileri devam etmektedir. Putin’in Mart 2006 tarihindeki Cezayir ziyareti

⁸ United Nations News Centre, “Russia and China veto draft Security Council resolution on Syria”, 4 October 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=39935#.UH1K-FsUxrnq>; RT, “Russia and China veto UN resolution on Syria”, 05 October 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://rt.com/news/russia-resolution-syria-members-081/>; The Guardian, “Russia and China veto UN resolution against Syrian regime”, Wednesday, 5 October 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.guardian.co.uk/world/2011/oct/05/russia-china-veto-syria-resolution>

⁹ United Nations, Security Council, SC/10534, Security Council, 6710th Meeting (PM), 31 January 2012, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sc10534.doc.htm>

¹⁰ United Nations, Security Council, SC/10536, Security Council 6711th Meeting, 4 February 2012, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sc10536.doc.htm>

¹¹ Richard Spencer, “Russia and China veto UN resolution on Syria”, The Telegraph, 04 Feb 2012, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9061622/Russia-and-China-veto-UN-resolution-on-Syria.html>

¹² The Guardian, “Syria resolution vetoed by Russia and China at United Nations”, 4 February 2012, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/04/assad-obama-resign-un-resolution>

esnasında, Cezayir'in Rusya'ya olan yaklaşık 4,7 milyar dolarlık askeri yardım borcu yakın ilişkiler çerçevesinde silinmiştir.¹³ Doğal gaz üretimine ve ihracatına sahip Cezayir'in Rusya ile olan ilişkileri ekonomik, ticari ve bilimsel temelde devam etmektedir.

Askeri boyutta Rusya'nın Akdeniz havzasında ikili ilişkilerini en iyi derecede sürdürdüğü ülkelerden biri de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'dir. 1990'lı yıllarda yoğun olarak Güney Kıbrıs'a silah satan Rusya, bölgede Türkiye'nin hassasiyetini hiçe sayarak imzaladığı askeri antlaşma çerçevesinde S-300 hava savunma füzelerine ilişkin sevkiyatı yerine getirmiştir. Ancak Türkiye'nin uluslararası arenadaki diplomatik tepkileri ve özellikle o dönemde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın girişimleriyle¹⁴ atıfta bulunulan 1217¹⁵ ve 1218 numaralı¹⁶ Güvenlik Konseyi kararları neticesinde 1997'de satış antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre Güney Kıbrıs'a S-300 hava sisteminin konuşlandırılmasından vazgeçilmiş olsa da, ilgili kararlar "bypass" edilmiş ve Yunanistan'ın devreye girmesi ile S-300'ler Girit adasına yerleştirilmiştir.¹⁷ Buna karşılık, Kıbrıs Adası'na da etki gücü hava ve karadan yapılacak olası saldırı veya tehditlere karşı yüksek olan kısa menzilli Rus menşeli Tor-M1 ve Buk-M1 füzeleri konuşlandırılmıştır. Kıbrıs sorununda çözüm için çaba sarf ettiğini öne süren Rusya, NATO'nun itirazlarına rağmen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne 1995'te imzalanan antlaşma uyarınca 43 adet BMP-3 ve 1996'da imzalanan antlaşmaya göre de 41 adet T-80U tankı satmıştır.¹⁸

Rusya'nın Akdeniz'de takip ettiği bu politika ile uluslararası antlaşmalara göre silahsızlanması gereken Ege'deki Yunan adaları silahlandırılmıştır. Bu durum ise Türkiye ve Yunanistan arasındaki olası bir çatışmayı körükleyerek iki ülke ilişkilerinde gerginlik yarattığı gibi, Kıbrıs sorununun çözümsüzlüğüne de olumsuz katkı sağlamıştır.¹⁹

Hava savunma sistemlerinin konuşlandırılması günümüzde de devam etmesine ve uluslararası antlaşmalara aykırı olmasına rağmen, iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin devamlılığı esas alınmaktadır. Farklı konumlarda çatışmayı bertaraf edecek yönde dış politikalar sergilemesinden dolayı, Rusya'nın bölge barışını hiçe say-

¹³ Ambassade de la Fédération de Russie en République Algérienne Démocratique et Populaire, "Relations russes en Algérie", erişim tarihi 10 Temmuz 2012, http://www.algerie.mid.ru/otnosh_fr.html

¹⁴ Press Release SG/SM/6854, "Secretary-general pleased by president Clerides' decision not to deploy S-300 missiles on Cyprus", 30 December 1998, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, http://www.fas.org/news/cyprus/19981230_sgs6854.html

¹⁵ United Nations, Security Council, S/RES/1217 (1998), 22 December 1998, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1217\(1998\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1217(1998))

¹⁶ United Nations, Security Council, S/RES/1218 (1998), 22 December 1998, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1218\(1998\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1218(1998))

¹⁷ Türk-Yunan İlişkileri / Turkish Greek Relations, «1997 S-300 Füzelere Kibris'a Yerleştirilmesi Bunalımı», 06 Mayıs 2012, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, http://www.turkishgreek.org/index.php?option=com_content&view=article&id=117:1997-s-300-fuzelerinin-kbrsa-yerletrilmesi-bunalm&catid=55:karilikli-algilamalar&Itemid=73

¹⁸ Sergei Kandaurov, "Russian Arms Exports to Greece, Cyprus and Turkey", Moscow Defence Brief, No.2, 2002, erişim tarihi 8 Temmuz 2012, <http://mdb.cast.ru/mdb/2-2001/at/raegct/>

¹⁹ Kandaurov, ibid.

rak tetiklediği diplomatik bir çatışmanın günümüzde sıcak çatışmaya dönüşmesi olasılığının şimdilik kısa ve orta vadelerde risk olarak görülmesi, bir tarafta, Avrupa Birliği üyesi olmak için çaba sarf eden Türkiye ve diğer tarafta ekonomik kriz içinde bulunan Yunanistan için çok uzak bir ihtimaldir.

Bununla beraber Rusya, taraflar arasındaki bu çatışma ve askeri rekabeti kendisi için avantaja dönüştürmüş, belli ölçülerde de olsa silah satışını gerçekleştirmiş ve Türkiye ile Yunanistan arasındaki askeri dengeyi Ege'deki Yunan adalarının yarattığı jeopolitik konum dolayısıyla Türkiye aleyhine bozmuştur. Kabul edilmesi gereken diğer bir gerçek ise, Rusya'nın bölgede kendisinden silah talep eden tüm ülkelere silah satma eğiliminde olmasıdır.

Rusya, 1990'lı yıllarda askeri alanda S-300 hava sistemi de dâhil olmak üzere ürettiği birçok silahı Türkiye'ye satmaya çalışmıştır. Türkiye ve Rusya arasındaki askeri ve teknik işbirliği 1993'de başlamıştır.²⁰ Bu dönemden itibaren, Batı'ya karşı bir baskı unsuru oluşturmak için Türkiye bazı askeri teçhizat ve araçları Rusya'dan almaya başlamıştır.²¹ Bu doğrultuda, Türk Silahlı Kuvvetlerinin envanterine 1994'de 19 adet nakliye amaçlı Mi-17V (Hip H) tip helikopter ve 114 milyon dolarlık sözleşme karşılığında 70 adet BTR-80 alınmıştır.²² Bunların dışında, gerçekleşmemiş olsa da, Rus silah firması "Rosvoorouzhnie" 90'lı yıllarda, Türkiye'ye Mi-28 (Havoc) ve Ka-50 helikopterleri Mig-29 savaş uçakları, T-80 tankları ve S-300 hava savunma sistemlerini satmayı önermiştir.²³

Analistlere göre "akılda tutulması gereken bir konu ise, Yunan ve Kıbrıs silah pazarının Türkiye pazarından daha küçük olduğudur".²⁴ Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan 18 Temmuz 2012'de Rusya'ya gerçekleştirdiği ziyareti esnasında, Suriye krizinin çözümü²⁵ ve ikili ilişkilerin geliştirilmesine ilişkin görüşmelerde bulunmuştur. Rus kaynaklara göre Türkiye Suriye konusunda Rusya ile ters düşmesine rağmen bu ülkeden hava savunma sistemleri ihalelerine S-400'ler ile katılmasını istemiştir.²⁶ Türkiye Başbakanı Erdoğan'ın ayrıca ikili görüşmeler²⁷ esnasında Rusya Devlet Bakanı Putin'e Türkiye'nin Şanghay İşbirliği Örgütü'ne alınması konusunda sözlü talepte bulunduğu²⁸ ve Suriye konusunda ise Türkiye'nin

²⁰ Kandaurov, ibid.

²¹ Kandaurov, ibid.

²² Bu Rus silahlarının randımanlı kullanılıp kullanılmadığı ise başka bir araştırmanın konusu olduğu için burada detaya girilmemiştir.

²³ Kandaurov, ibid.

²⁴ Kandaurov, ibid.

²⁵ Rusya'nın Sesi, "Erdoğan, Moskova'ya geliyor", 11.07.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_11/Erdogan-Suriye-sorununu-gorushmek-ichin-Moskovaya-geliyor/

²⁶ Rusya'nın Sesi, "Erdoğan, Moskova'da hava savunma sistemlerini de görüşecek", 18.07.2012, erişim tarihi 18 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_18/Erdogan-Moskovada-hava-savunma-sistemlerini-de-gorushecek/; Bu haberin doğruluğu ancak mevcut ihale katılım ve ihalenin Rusya'ya kalması durumunda kanıtlanacak olsa da, diplomatik bir manevranın somut ifadesi olarak Rusya'ya verilen önemi göstermektedir.

²⁷ ntvmsnbc, "Rus basını Erdoğan görüşmesine kilitleti", 18 Temmuz 2012, erişim tarihi 18 Temmuz 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25367328/>;

²⁸ Rusya'nın Sesi, "Erdoğan'dan Putin'e: Şangay'a alın, Avrupa'dan vazgeçelim»,

26.07.2012, erişim tarihi 26 Temmuz 2012,

http://turkish.ruvr.ru/2012_07_26/82959324/ ; Röportaja ait 1.54 dk'lık video görüntüsü de aynı link

Rusya ile ortak zeminde yakınlaşarak Cenevre’de alınan kararları desteklediği belirtilmiştir.²⁹ Bugün Şanghay İşbirliği Örgütü’nün asıl üyeleri arasında Kazakistan, Çin, Kırgızistan, Rusya, Tacikistan ve Özbekistan yer alırken, gözlemci ülkeler arasında Hindistan, İran, Pakistan ve Moğolistan bulunmaktadır. Türkiye ise Belarus ve Sri Lanka ile birlikte Örgütün diyalog ortakları olarak kabul edilmiştir.³⁰ Kısa bir süre sonra, İşbirliği’nden Birliğe dönüşmesi öngörülen bu örgüt, ABD’nin de üye olduğu Asya Pasifik Örgütüne bir alternatif olarak Doğu Avrupa’dan Orta Asya ve Pasifik’e kadar bir ekonomik ve siyasi güç olma yolundadır.

Rusya ve Türkiye arasındaki ilişkilere bakıldığında, Mavi Akım projesinden dolayı doğal gaz kullanımında Türkiye Rusya’ya tarihinde hiç olmadığı kadar bağlı konuma düşmüştür. Türkiye Mayıs 2012’de yapılan karşılıklı antlaşmalar çerçevesinde Mersin Akkuyu’da yapımı öngörülen nükleer enerji tesislerini Rusya’ya yaptıracaktır. “Mavi Akım”’a ek olarak “Güney Akım” projesi ve Batı Hattından gelen doğal gazın Türkiye’de satılmasının yarattığı ticari potansiyel imkânları ile Türkiye, Rusya için milyarlarca dolarlık büyük bir pazar oluşturmaktadır.³¹ Doğal gaz konusunda yeni antlaşmalar Türkiye’nin alternatif arayışları altında yine Rusya ile devam etmekte³² ve enerji sektöründe yapılan yorumlarda Türkiye’nin Rus gazına İran gazına oranla daha az ödediği vurgulanmaktadır.³³

Türkiye’nin Rusya için büyük bir pazar olduğunu kabul eden Putin, Türk-Rus ilişkilerini şu şekilde özetlemektedir:

“Türkiye’nin, stratejik olarak önemli ve güvenilir bir ortağımız olduğunun altını çiziyorum. Son zamanlarda, çok yönlü işbirliğimizi niteliksel olarak yeni bir seviyeye getirmeyi başardık. Bu her şeyden önce ticari ve ekonomik ilişkilerimizi nitelendiriyor. 2011 yılında ticari hacim %26 oranında artarak yaklaşık 32 milyar dolara ulaştı. Önümüzdeki yıllarda 100 milyar dolar seviyesine ulaşma fırsatı var.”³⁴

Enerji sektöründe Rusya ile ilişkilerini Mavi Akım ile üst düzeye çıkaran Türkiye, aynı zamanda tahıl sektöründe Rusya için iyi bir pazar konumundadır. Eski bir buğday üreticisi ve ihracatçısı olan Türkiye’ye Rusya’nın 3 milyon ton buğ-

çinde yayınlanmaktadır. Bkz. Kanal 24, “Sansürsüz Özel: Erdoğan açıklıyor”, video yayın tarihi : 25 Temmuz 2012, erişim tarihi 26 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_26/82959324/

²⁹ Rusya’nın Sesi, “Rusya ve Türkiye, Suriye konusunda yakınlaşma zemini buldu”, 18.07.2012, erişim tarihi 18 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_18/Rusya-ve-Turkiye-Suriye-konusunda-yakinlashma-zemini-buldu/

³⁰ The Shanghai Cooperation Organisation, erişim tarihi 18 Temmuz 2012, <http://www.sectso.org/EN/>

³¹ Rusya’nın Sesi, “Türkiye ve Rusya ortaklığına devam”, 20.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_20/Turkiye-Russiya-ortaklik/

³² Rusya’nın Sesi, “Rusya Federasyonu ve Türkiye, Gaz anlaşmasını Görüşecek”, 13.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_13/rusya-turkiye-gaz-gorusme/

³³ Haberus, “Türkiye, Rus gazına 418, İran gazına 423 dolar ödedi”, 28 Mart 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://haberrus.com/economics/2012/03/28/turkiye-rus-gazina-418-iran-gazina-423-dolar-odedi.html>

³⁴ Rusya’nın Sesi, “100 milyar dolara varan ticaret hacmi fırsatı”, 18.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_18/100-milyar-dolara-varan-tari-hacim/

day ihraç ettiği düşünülürse,³⁵ ticari ve ekonomik açıdan Rusya'ya bağlı olan Türkiye'nin Suriye krizi konusunda Rusya'ya baskı uygulayamayacağı ortadadır. Zira bir Türk şirketinin Rusya Federasyonuna bağlı Mari El otonom cumhuriyetinde General Motors için yedek parça üretimine ilişkin yatırım³⁶ projeleri iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin güçlülüğünü göstermektedir.

Diğer taraftan, ortak Türk ve Rus yatırımlarının sadece Türkiye'ye tanınan bir imtiyaz olarak algılanmaması gerekir. Türkiye'nin yakın ilişki içinde olduğunu vurguladığı Rusya'nın büyük aktör ve büyük bölge gücü olarak hareket ettiğini unutmaması gerekmektedir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi her fırsatta Rusya ile ilişkilerinin en üst düzeyde olduğunu vurgulamaktadır. Bölgede büyük güç olan Rusya'nın ikili ilişkiler merkezinden kopmasını ve ilişkilerin azalmasını hiçbir bölge aktörü arzulamamaktadır.³⁷

Nitekim 18 Temmuz 2012'de Türkiye Başbakanı Erdoğan'ın ziyaret ettiği Rusya'nın 25 Temmuz 2012'deki konuğu AB'nin son dönem başkanı Güney Kıbrıs Rum Yönetimi olmuştur. İki ülke Dışişleri bakanları, Rusya ve Kıbrıs arasında imzalan ticari, ekonomik ve yatırım antlaşmalarının³⁸ gözden geçirilmesinin dışında Suriye krizini de ele almışlardır. Ortak açıklamalarında, Batı'nın Esad rejimi aleyhindeki tavrını onaylamadıklarını belirten Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, Özgür Suriye Ordusu tarafından üstlenilen ve 18 Temmuz 2012 tarihinde Şam'da gerçekleşen bombalı saldırıyı kınamıştır. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Dışişleri Bakanı Erato Kozakou-Marcoullis ise, Suriye'nin iç işlerine karışılmaması yönündeki Rus politikasını desteklediğini ifade etmiştir.³⁹

2. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERDE YÜKSELEN GÜÇ NEO-RUSYA

Orta Asya ve Uzak Doğu'da bir denge unsuru olarak yapılanması 90'lı yıllarda başlayan ve 2001 yılında resmen kurulan Şanghay İşbirliği Örgütü ABD merkezli küreselleşme hareketine ve Batı'ya karşı bir güç oluşturmaktadır.⁴⁰ 2007'den itibaren Putin açıkça gerek Şanghay İşbirliği Örgütü çatısı altında gerekse yurtdışı ziyaretlerinde “tek kutuplu dünya” yapılanmasına karşı çıktığını ve Rusya'nın “tek kutuplu dünya” tarafından tehdit edildiğini ileri sürmektedir.⁴¹

³⁵ Rusya'nın Sesi, “Türkiye'ye geçen yıl 3 milyon ton buğday ihraç edildi”, 20.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_20/Turkiyeye-gecen-yil-3-molyon-ton-bugday-ihrac-edildi/

³⁶ Rusya'nın Sesi, “Türk Şirketi Rusya'da General Motors için yedek parçalar üretecek”, 19.06.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_19/Turk-shirketi-Rusyada-General-Motors-ichin-yedek-parchalar-uretecek/

³⁷ Famagusta Gazetta, Jun 05, 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://famagusta-gazette.com/president-cyprus-and-russia-relations-at-their-best-standing-ever-p12136-69.htm>

³⁸ Rusya'nın Sesi, “Kıbrıs Dışişleri bakanı Rusya'yı ziyaret edecek”, 20.07.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_20/Kibris-Disisleri-bakani-Rusyayi-ziyaret-edecek/

³⁹ Rusya'nın Sesi, “Lavrov, Batı'nın Suriye muhalefetine teşvikini terörün doğrudan aklanması olarak tanımladı”, 25.07.2012, , erişim tarihi 25 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_25/Lavrov-Suriye-muhalefetine-tesvikini-terorun-dogrudan-aklanmasi/

⁴⁰ Richard Wietz, “Growing Pains”, The Journal of International Security Affairs, Fall 2009, Number 17, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.securityaffairs.org/issues/2009/17/weitz.php>

⁴¹ Reuters, “Putin says Russia threatened by ‘Unipolar World’”, Nov 5, 2007, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://in.reuters.com/article/2007/11/04/idINIndia-30329020071104>

Oysa Soğuk Savaş sonrası 90'lı yıllarda başlatılan NATO genişleme projesi⁴² ve 1997'de Paris'te NATO ile imzalanan⁴³ karşılıklı ilişkiler, işbirliği ve güvenlik alanındaki "Kurucu Senet"⁴⁴ kapsamında Rusya, NATO toplantılarına gözlemci sıfatıyla katılmakta ve sık sık NATO ile ortak tatbikatlar yapmaktadır.⁴⁵ Diğer taraftan da, Rusya gözlemci olduğu NATO'nun esas itibarıyla İran'ı hedef alan füze kalkını projesine garanti isteyerek karşı çıkmakta⁴⁶ ve daha da önemlisi bu projeye dâhil olduğu takdirde kabul edeceğini beyan etmektedir.⁴⁷ Rusya silahsızlanma antlaşmalarının aksine kıtalararası balistik füzelerini yenilemekte, vuruş kabiliyeti ile küresel bir askeri güç olduğunu uluslararası sistemin başat aktörlerine vurgulamaktadır.⁴⁸

Diğer taraftan, kendi hava savunma sistemine önem veren Rusya, diğer ülkelere sattığı S-300 ve S-400 hava savunma sistemlerinden daha üst derece olan S-500 sistemlerini 2013'de kendi topraklarına konuşturmayı planlamaktadır.⁴⁹

ABD kendine göre belli sakıncaları olduğunu belirtmiş olsa da, askeri planda bu denli aktif olan Rusya'nın sonunda G-8'e tam üye olmasını desteklemiş ve onun kapitalist sistem mekanizması içinde yer almasına izin vermiştir.⁵⁰ Bunun yanı sıra, Rusya, uluslararası sistemde özellikle ticaret alanında önemli bir örgüt olan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'ne 16 Aralık 2011'de 18 yıl süren müzakereler sonucunda kabul edilmiştir.⁵¹ Bu örgütte, genellikle uzlaşma yolu ile kararlar alınmasına rağmen, "ağırlıklı oy" hakkına da sahip olan ABD'nin belli bir süre devam eden itirazlarından sonra verdiği onay ile 1,9 trilyon dolarla dünyanın dokuzuncu en büyük ekonomisine sahip olan Rusya örgüte üye olarak kabul edilmiştir. Bu üyelik 10 Temmuz 2012 tarihinde Rusya Parlamentosu'nun alt

⁴² Stephen E. Ambrose-Douglas G. Brinkley, *Rise to Globalism*, 8th revised Edition, (New York : Penguin Books, 1997),423-425.

⁴³ North Atlantic Treaty Organization (NATO), "Founding Act", 27 May, 1997, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm

⁴⁴ İngilizcesi "Founding Act".

⁴⁵ Robert Pszczel, "NATO-Rusya ilişkileri: SSCB'den 20 yıl sonra", NATO Review, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://www.nato.int/docu/review/2011/NATO_Russia/lessons-optimism/TR/index.htm

⁴⁶ Rusya'nın sesi, "Putin NATO'dan garantiler istedi", 2.06.2012, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_02/Putin-NATOdan-garantiler-istedi/

⁴⁷ Rusya'nın Sesi, "Füzesavar sistemi sorunu-şimdilik çözümsüz", 20.06.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_20/Fuzesavar-sistemi-sorunu-simdilik-cozumsuz/ ; Rusya'nın Sesi, "NATO füze savunma konusunda Rusya ile işbirliğine bağlıdır", 21.05.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_05_21/NATO-PRO/

⁴⁸ Rusya'nın Sesi, "Rusya'da geliştirilmiş kıtalararası balistik füze prototipinin denemeleri başarıyla gerçekleştirildi", 29.05.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_05_29/Rusya-da-fuze-denemeleri/

⁴⁹ Rusya'nın Sesi, "Rusya silahlı kuvvetleri geliştirilmiş S-500 füze sistemiyle donatılacak", 2.07.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_02/S-500-savunma-sistemi/

⁵⁰ Colin L. Powell, "Remarks at the World Economic Forum", Davos, Switzerland, U.S.Department of State Archive, January 26, 2003, erişim tarihi, 12 Temmuz 2012, <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/16869.htm>

⁵¹ World Trade Organization, "Accessions : Russian Federation", erişim tarihi 13 Temmuz 2012, http://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/a1_russie_e.htm

kanadı olan Duma'da 208 ret oyuna karşı 238 oyla onaylanmıştır.⁵² Rusya'nın DTÖ'nün resmi üyesi olarak çalışmalarına başlama tarihi ise 23 Ağustos 2012'dir.⁵³

3. ULUSLARARASI SİSTEMDE FARKLI BİR SES VE HAREKET: NEO-RUSYA

Rusya'nın 1991 yılından sonra ABD ve Batı dünyası ile farklı politikalar üretmesi yeni değildir. 1992 Bosna-Hersek bağımsızlığı sonrası başlayan Sırbistan destekli Sırp saldırılarının uluslararası askeri müdahaleler ile durdurulmasına karşı olan, Sırbistan'ı ve Bosna-Hersek Sırbistanı Müslüman Boşnaklara karşı destekleyen⁵⁴ ancak Bosnalı Müslümanlara da silah satmaktan çekinmeyen Rusya⁵⁵, yine 2008'de Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmıştır.⁵⁶ 2002-2003 yılında Rusya'nın Orta Doğu'da izlediği Irak dış politikası da çok ilgi çekicidir. 1991 Körfez Savaşında olup bitenlere umursamaz davranan, ancak Saddam rejimi ile daha sonra yakın ilişkiler içinde olan Rusya, bir yandan Saddam'a destek verirken diğer taraftan Irak'ın hareket marjını kısıtlayan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1284⁵⁷ ve özellikle 1441 sayılı⁵⁸ kararlarına itiraz etmemiş veya taslak halinde iken veto ederek "karar" haline dönüşmesini engellememiştir. Bu kararlar çerçevesinde Irak'a uygulanan yaptırımların kaldırılmasında etkisinin olmayacağını bildiği halde diplomatik alanda kaldırılması yönünde beyanlarda bulunmuştur. Rusya'nın 2003 Irak işgali öncesi aldığı diğer bir diplomatik tavır da dikkat çekicidir. İşgali Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne onaylattırmaya çalışan ABD, Fransa, Almanya'nın itirazları ve Çin vetosunun yanı sıra Rusya vetosu ile de karşı karşıya kalacağı anlaşıncaya BM'leri "bypass" ederek işgal harekâtını doğrudan doğruya İngiltere ve Avustralya desteğiyle başlatmıştır.

Irak'ın işgal harekâtına daha sonra İspanya ve Danimarka da sembolik birlikler ile destek vermişlerdir.⁵⁹ Rusya'nın veto resti takdir ile karşılanmış olsa da, 9/11 sonrası Irak'a yönelik sertleşen Amerikan dış politikasının zaten Irak'ın işgaline ve Saddam rejiminin devrilmesine yönelik olacağı açıkça görülmekteydi.

⁵² BBC Türkçe, "Rusya DTÖ anlaşmasını onayladı", 10 Temmuz 2012, erişim tarihi 13 Temmuz 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/07/120710_russia_wto.shtml

⁵³ Rusya'nın Sesi, "Rusya 23 Ağustos'tan itibaren DTÖ'ne resmen üye. Ne değişecek?", 23.07.2012, erişim tarihi 23 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_23/Rusya-23-Agustostan-ibitaren-DTO-resmen-uye-Ne-degishecek/

⁵⁴ Shemsey Vodinov, "EU-Russia relations Will Be Tested Through Bosnia Pain", March 2010, Eurasia Critic, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.eurasiacritic.com/articles/eu-russia-relations-will-be-tested-through-bosnia-pain>

⁵⁵ Sabah, "Boşnaklar şerefleri için savaştı", 21 Ekim 2010, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://www.sabah.com.tr/fotohaber/dunya/bosnaklar_serefleri_icin_savas-ti/24051

⁵⁶ Joshua S. Goldstein-Jon C. Pevehouse, *International Relations*, Ninth Edition, (New York: Pearson, 2011), 181.

⁵⁷ United Nations, Security Council, S/RES/1284 (1999), RESOLUTION 1284 (1999) Adopted by the Security Council at its 4084th meeting, on 17 December 1999, erişim tarihi 5 Temmuz 2012, <http://www.un.org/Depts/unscom/Keyresolutions/sres99-1284.htm>

⁵⁸ United Nations, Security Council, S/RES/1441 (2002), Resolution 1441 (2002) Adopted by the Security Council at its 4644th meeting, on 8 November 2002, erişim tarihi 5 Temmuz 2012, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement>

⁵⁹ Bülend Aydın Ertekin, *Amerikan'ın Küreselleşen Hâkimiyeti ve Saldırı Planı*, (İstanbul: IQ, 2005), 356

Bu nedenle, 1992-1995 Somali müdahalesinde olduğu gibi, Birleşmiş Milletler gözetimindeki çokuluslu bir askeri gücün yapacağı askeri operasyon en azından ABD'nin ve İngiltere'nin kendi inisiyatifleriyle yaptığı bir operasyondan daha farklı olacaktır. Bu süreçte Türkiye'nin BM nezdinde Irak operasyonunda yer alması öngörülebileceği gibi, BM'siz yapılan bir Amerikan işgaliyle sayıları milyonları bulan ölüm ve zorunlu göç, yüz binlerce yaralı ve tecavüz vakasının "belki" de yaşanmaması söz konusu olacaktır.

Irak'ta askeri operasyona karşı çıkmış gibi görünen Rusya, Amerika ve İngiltere'yi Irak'ta denetimsiz bırakarak, Irak'ın istenilen şekilde şekillendirilmesine sessiz kalmıştır. Ekonomisi büyük ölçüde petrol ve doğal gaz ihracatına dayanan Rusya'nın 1999 yılında yaşadığı krizden çıkışında 2002-2003 döneminde artan petrol⁶⁰ ve doğal gaz fiyatları önemli rol oynamıştır.

İşgal öncesi, Saddam ile uzun vadeli petrol antlaşmaları yapan Rusya⁶¹, Amerikan, Fransız ve Rus hükümetleri ve enerji şirketleriyle Washington'un sessiz sedasız daha etkin olması için Bush Yönetimi nezdinde BP ve Shell'in yaptığı lobi faaliyetleri⁶² sonucu elde ettiği çıkarlara doğal olarak karşı çıkamamıştır. Bununla beraber Irak'taki mevcut siyasi idarenin belirgin olarak Irak hükümeti tarafından tesisinden itibaren çok eleştirilen Batılı petrol şirketleri gibi Rusya da Irak petrollerine olan ilgisini açığa çıkarmış ve bu çıkarlarının gerçekleşmesinde ve petrol pastasından pay alma yönündeki girişimlerinde başarılı olmuştur.

İlk olarak, 7 Eylül 2009'da dönemin Rusya Enerji Bakanı Sergey Şmatko Rus enerji şirketleri ile birlikte Bağdat'ı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında, 1997 yılında iki ülke arasında imzalanan Batı Kurna-2 bölgesindeki petrol yatırımları ile ilgili anlaşmanın yenilenmesi talep edilmiş ve antlaşmanın yenilenmesi karşılığında ise Irak'ın SSCB döneminden kalan 12 milyar dolarlık borcu silinmiştir.⁶³

O dönemden itibaren Irak pazarına giren Rus enerji şirketleri hareket sahalarını geliştirmiş ve Çin, Japon ve Batı menşeli şirketler ile rekabet eder konuma gelmişlerdir. Hatta Rus şirketi LUKoil Irak ile yapılan imtiyazlı antlaşmalar çerçevesinde Hong-Kong'daki tanıtım toplantılarında diğer uluslararası şirketleri buradaki enerji kaynaklarının işletimine pay karşılığında katkıda bulunmaya davet etmiştir. Nitekim Norveç Statoil şirketi Irak Batı Kurna-2 petrol sahasındaki yüzde 18,75'lik payını Rus LUKoil'e verme sürecini başlatmıştır.⁶⁴

⁶⁰ Tuncay Babalı, "Yüksek Petrol Fiyatları Dünya Ekonomisi İçin Yeni Bir Petrol Şoku Mu?", Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, http://www.mfa.gov.tr/yuksek-petrol-fiyatlaridunya-ekonomisi-icin-yeni-bir-petrol-soku-mu_.tr.mfa

⁶¹ Petrol-İş, "Petrol Sektöründe Gelişmeler: Kaynak Savaşları ile Belirlenen Güncel ve Yapısal Eğilimler", Ağustos 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://petrol-is.org.tr/sites/default/files/petrol-sektoru-08-2011.pdf> , 17

⁶² Paul Bignel, "Secret memos expose link between oil firms and invasion of Iraq", The Independent, Tuesday 19 April 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/secret-memos-expose-link-between-oil-firms-and-invasion-of-iraq-2269610.html>

⁶³ "Rusya, Çin ve Japonya'nın Irak'taki Petrol Rekabeti", Stratejik Düşünce Enstitüsü, 09.11.2009, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/108/rusya-cin-ve-japonyanin-iraktaki-petrol-rekabeti.aspx>

⁶⁴ Rusya'nın Sesi, "LUKoil Irak'ta yeni ortak seçebilir", 28.05.2012, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_05_28/LUKoil-Irakta-yeni-ortak-secebilir/

Günde 100 milyon varil ham petrol üreten Rusya için hem petrol hem de doğal gaz bir can damarı oluşturmaktadır. Bu yüzden, 2003 Irak savaşı ile 25 dolar civarına ulaşan petrol fiyatlarının, Mart 2012'de 125 dolara fırlaması ve Haziran 2012'de 100 dolara gerilemesi karşısında Rusya ekonomisinin zarara uğradığı yönünde tepkiler dile getirilmektedir.⁶⁵

Temmuz ayının (2012) son haftası itibariyle benzin fiyatlarında dünya genelinde bir artış olurken, ham petrol fiyatları 89 dolar civarındadır.⁶⁶ Bu örnek bile Rusya'nın enerji politikasının uluslararası sisteme ne kadar bağlı olduğunu göstermesi açısından önemlidir. SSCB döneminin sıkça eleştirdiği, “emperyalist” Batı ve onun enerji şirketlerinin benzer enerji politikalarını Neo-Rusya'nın bizzat uyguladığı görülmektedir.

Rusya, petrol konusunda Batılı şirketlere göre henüz çok geride bulunmaktadır. Altın fiyatlarını bile etkileyen Brent ham petrol üretiminin Batılı şirketlerin tekelinde olması ve Brent petrol fiyatlarının WTI ham fiyatlarına göre yüksek olması Batılı enerji şirketleri lehine bir avantaj oluşturmaktadır.⁶⁷ Neo-Rusya'nın elinde bulundurduğu diğer enerji silahı ise doğal gazdır. Bu nedenle, ekonomik canlılık ve ülkeye giren ithalat girdisi yönünden doğal gazın dışında, can damarını oluşturduğu için, İran gibi uluslararası krizler ile petrol fiyatlarını arttırma politikası, Neo-Rusya tarafından da uygulanmaktadır. Bu tür uygulamalarla artan ham petrol fiyatları Rusya'nın petrol üretimi ve ihracatından elde ettiği geliri arttırmaktadır. Neo-Rusya'nın 1991 sonrası büyümesinin temel lokomotifini petrol ve doğal gaz oluşturmaktadır.

4. ARAP BAHARI VE NEO-RUSYA: NEO-RUSYA, ARAP BAHARI'NA KATKI SAĞLADI MI?

Arap Baharı başladığı zaman hareketi başlatan Arap ülkelerinin halkları olayı anti-demokratik rejimlere, diktatörlere ve tek parti rejimlerine başkaldırı olarak görmüş olabilirler. Oysa petrol fiyatlarının artışı kollayan ve onu bir rant ve avantaja dönüştürmek isteyen, enerji fiyatlarının artışı ile beslenen İran gibi gelişmekte olan veya Rusya gibi dengeli gelişim sağlayamamış, tam liberal ekonomiden ziyade devlet merkezli ekonomi ve idarelere sahip olan ülkeler için Arap Baharı bir fırsat oluşturmaktadır. Petrol fiyatların artacağı beklentisi ise ülkelerin diplomatik davranışlarını doğrudan etkilemiştir. Uluslararası sistemin bir enerji aktörü olarak bu tür beklentiler içerisine giren Rusya fiyatların 200-300 dolar civarına yükseleceği senaryoları karşısında heyecanlandırmıştır.⁶⁸

⁶⁵ Henry Ridgwell, “Düşen Petrol Fiyatları Rus Ekonomisini Zorluyor”, Amerika'nın Sesi, 23.06.2012, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, <http://www.amerikaninsesi.com/content/dusen-petrol-fiyatları-rus-ekonomisini-zorluyor/1246391.html>

⁶⁶ WTI ve Brent ham petrol fiyatlarının karşılaştırılması için bkz. Bloomberg, “Energy & Oil Prices”, 23.07.2012, erişim tarihi 23 Temmuz 2012, <http://www.bloomberg.com/energy/>

⁶⁷ Bloomberg, “Energy & Oil Prices”, 23.07.2012, erişim tarihi 23 Temmuz 2012, <http://www.bloomberg.com/energy/>

⁶⁸ Rusya'nın Sesi, “Petrol fiyatının 300 dolara çıkması olası mı?”, 6.04.2011, erişim tarihi 23 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/04/06/48546450.html>

Tunus'ta 2010 sonundaki sosyal kıpırdanmalar ile başlayan Arap Baharı, Ocak 2011'de Tunus devlet başkanı Zeynel Abidin bin Ali'nin Suudi Arabistan'a kaçması ile çok kısa sürede sonuçlanmıştır. Fakat Arap Baharı'nın etkileri tüm Orta Doğu ve Basra Körfezi ülkelerinde aynı etkiyi gösterememiş, sistem değişikliklerine ve rejim kırılmalarına neden olamamıştır. Mesela Tunus ile hemen hemen aynı dönemde başlayan Cezayir ve Bahreyn gibi ülkelerdeki ayaklanmalar bastırılmıştır.

Mısır'da ise Mübarek'in 11 Şubat 2011'deki istifasıyla boşalan iktidar kısa süreli bir sapma ile Mısır Silahlı Kuvvetleri kontrolüne geçmiş, ancak bu askeri ara rejim uluslararası baskılar sonucu parlamento seçimlerinin yapılmasını kabul etmiştir. Böylece, Mısır siyasi tarihinde ilk defa 28 Kasım 2011 ve 11 Ocak 2012 tarihlerinde birçok siyasi partinin katılımı ile gerçekleşen iki aşamalı parlamento seçimleri yapılmıştır. 21 Ocak 2012 tarihinde ise açıklanan seçim sonuçlarının⁶⁹ Mısır

Anayasa Mahkemesi tarafından iptali istenmiştir.⁷⁰ İlk turu 23-24 Mayıs ve ikinci turu 16-17 Haziran 2012 tarihlerinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Cumhurbaşkanı seçilen ve Anayasa Mahkemesi'nde yemin eden Muhammed Mursi⁷¹, Anayasa Mahkemesi'nin ve Yüksek Askeri Konsey'in parlamentonun feshi ile ilgili verdiği kararı tanımayacağını söyleyerek parlamentoyu yeniden oturma çağırmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin ilgili kararı bozması⁷² Mısır'da siyasi bir krizin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Demokratik rejimlerde Anayasa Mahkemesi'nin üst denetim mercii olduğu kabul edilmektedir. Buna rağmen Mısır demokrasisinin Yüksek Askeri Konsey'in gölgesinde kalması ve askerinin sisteme müdahil olması ya da yakın takip içinde bulunması durumu devam etmektedir.

Mısır'daki Arap Baharı ile ilgili gelişimler karşısında Rusya'nın Mısır Arap Baharı'nı ne öven, ne de yeren bir diplomatik yaklaşım sergilemediği görülmektedir. Ancak, Rusya'nın bu diplomatik tavrının Mısır'a yakın ilgisinin olmadığı anlamına gelmemektedir.

Rusya, Mısır ile ilişkilerini 2011 Aralık ayında dışişleri düzeyinde başlatmıştır. Rus Dışişleri Bakanı Lavrov Aralık 2011'de Soğuk Savaş döneminde Arap dünyasının lider ülkesi konumunda bulunan ve günümüz Orta Doğu'sunda hala ağırlığı olan Mısır Dışişleri Bakanı ile yaptığı görüşmede Libya, Yemen, Suriye ve İran konularını ele alıp değerlendirmişlerdir.⁷³

⁶⁹ TRT-Haber, "Mısır'da Resmi Seçim Sonuçları Açıklandı", 21 Ocak 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.trthaber.com/haber/dunya/misirda-resmi-secim-sonuclari-aciklandi-25223.html>

⁷⁰ BBC-Türkçe, "Mısır'da mahkeme parlamentonun feshedilmesini istiyor", 15 Haziran 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/06/120614_egypt_update.shtml; TRT-Haber, "Mısır'da Parlamento Seçimi Geçersiz", 14 Haziran 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.trthaber.com/haber/dunya/misirda-parlamento-secimi-gecersiz-44902.html>

⁷¹ Euronews, "Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi yemin etti", 30 Haziran 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://tr.euronews.com/2012/06/30/misir-cumhurbaskani-muhammed-mursi-yemin-etti/>

⁷² BBC Türkçe, "Mısır'da Anayasa Mahkemesi Mursi'nin çağrısını değerlendiriyor", 09 Temmuz 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/07/120709_egypt_court.shtml; BBC Türkçe, "Mısır: Mahkeme Mursi'nin emrini bozdu", 10 Temmuz 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/07/120710_egypt_parliament_update_2.shtml

⁷³ Rusya'nın Sesi, "Rusya ve Mısır Dışişleri bakanları bugün Moskova'da görüşmelerde bulunacak", 28.12.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/12/28/63030971.html>

İki ülke arasındaki güvenin olumsuz yönde etkilendiği Camp David'den beri Rusya, Mısır'daki değişim ile İslami eğilimli de olsa Batı'ya farklı bakan ve Batı'ya karşı farklı bir politika üreteceği ümidini beslediği Mursi'yi diplomatik nezaket çerçevesinde tebrik etmekle yetinmiştir.⁷⁴

Rusya, Mısır'a demokrasinin geldiğini kabul ederken ülkede uygulanan demokrasiye geçiş sürecinin, savunduğu Esad rejimine karşı bir emsal olarak kullanılmasına da özen göstermektedir.⁷⁵

Önümüzdeki yıllarda petrol ithalatçısı konumuna düşmesi beklenen Mısır'ın petrolün aksine zengin doğal gaz kaynaklarının olması ayrıca Mısır enerji sektörünü çekici kılmaktadır.⁷⁶ Bu yüzden, British Petroleum (BP) tarafından yeni doğal gaz rezervlerinin bulunduğu Mısır'da enerji sektöründeki denetimin Batılı şirketlerin elinde olması durumunda ülkedeki değişim rüzgârları gelecekte Rus şirketlerine kapı açabilecektir.⁷⁷

Mısır'dan sonra başlayan ve bir iç savaşa dönüşen Libya Arap Baharı'nda da Rusya farklı davranmıştır. Esas itibarıyla, iktidardan düşmesinden ve hunharca öldürülmesinden önce, Sarkozy ve Berlusconi gibi dönemin Batılı liderler tarafından – Batı karşıtı söylevlerine rağmen Libya'nın enerji sektöründeki önemi göz önünde bulundurularak – önem verilen Kaddafi'ye Rusya da ikili ilişkiler kapsamında değer atfetmiştir. Rusya Saddam rejimine verdiği “destek” gibi Kaddafi rejimi ile de yakın ilişkiler içerisinde olmuştur. 2009 yılındaki Libya devriminin 40. yıl kutlamalarına Rusya'nın Devlet Duma'sı başkanı Boris Grizlov yönetimindeki bir heyet ile, devlet protokolü düzeyinde katılması bu yakınlığın bir göstergesi olarak görülmektedir.⁷⁸

Camp David'den sonra kamp değiştiren Mısır'ın aksine, Kaddafi SSCB'nin hoşuna giden Batı karşıtı bir politika izlemiştir. Daha sonraki süreçte, Libya'nın uluslararası sistemde izole edildiği görülmektedir. Bunun en büyük nedeni, Afrika'da ve dünyada halk direnişlerinin lideri gibi görünen Kaddafi'nin doğrudan doğruya terörist eylemleri yönlendirmeden sorumlu tutulmasıdır.

Bu eylemlerden ilki, Kaddafi'nin 1986 yılında Berlin'de bir diskotekte meydana gelen terör saldırıdan sorumlu tutulmasıdır. Bu eylem nedeniyle Libya Amerika tarafından havadan bombalanmıştır. Diğer eylemi de ABD-Libya çatışmasına dönüşen krize aldirmeden Kaddafi'nin 1988 “Lockerbie” faciasına karışmış olmasıdır.

Libya uzun yıllar Birleşmiş Milletler yaptırımlarına maruz kaldıktan sonra

⁷⁴ Rusya'nın Sesi, “RF Devlet Başkan'ndan Mısır'ın yeni Cumhurbaşkanı'na tebrikler, 25.06.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_25/RF-Devlet-Baskanindan-Misirin-yeni-Cumhurbaskanina-tebrikler/

⁷⁵ Rusya'nın Sesi, “Arap İkbaharı ve Batı”, 31.03.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_03_31/70218492/

⁷⁶ The Oil Drum, “Discussions About Energy and our Future”, January 29, 2011, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, <http://www.theoil Drum.com/node/7425>

⁷⁷ Rusya'nın Sesi, “Mısır'da büyük çaplı doğalgaz yatağı”, 21.07.2012, erişim tarihi 22 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_21/Misirda-buyuk-chapli-dogalgaz-yatagi/

⁷⁸ Rusya'nın Sesi, “Rusya, Libya devriminin 40. yıldönümü törenleriyle ilgili etkinliklere katılmak üzere Devlet Duması başkanı Boris Grizlov'un yönetimindeki heyeti Libya'ya gönderdi”, 01.09.2009, erişim tarihi 15 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2009/09/01/1161288.html>

Kaddafi'nin olaydaki sorumluluğu kabul etmesi ve büyük tazminatlar ödemesiyle Birleşmiş Milletler Libya'ya uyguladığı yaptırımları 2003'de kaldırmıştır.⁷⁹ Batılı güçler, Lahey Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne sevk edilmek yerine affedilen ancak her fırsatta Batı karşıtı söylevlerini Libya ve bölge halklarına duyurmaya çalışan Kaddafi ile ekonomik ve ticari çıkarlar çerçevesinde uzlaşmayı seçmiştir.

Neo-Rusya da Kaddafi'nin Batı karşıtı politikalarını bir denge unsuru olarak görmüş ve ikili ilişkilerine devam etmiştir.

Arap Baharı'nın önemli ayaklarından biri olan Libya'da Rusya'nın tepkisinin olup olmadığını incelemek gerekmektedir. Arap Baharı'nın Libya'da başlaması üzerine Kaddafi rejimine karşı örgütlenen muhalif güçlere ilk desteği iktidarı döneminde ve özellikle 2003 sonrası ekonomik ve ticari ilişkiler kapsamında kendisiyle yakın ilişkiler içinde olduğu İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere gibi Batılı ülkeler vermiştir.

Libya'da Arap Baharı ilk zamanlarda Kaddafi rejimini kolayca devireceği izlenimini vermemiştir. İktidarda Kaddafi'nin mi yoksa muhalif güçlerin mi olacağı belli olmadığı için kimi zaman Kaddafi'nin, kimi zaman da muhaliflerin lehine değişen gelişmelere göre Rus söylevleri de farklılık göstermiştir.

ABD ve koalisyon güçlerinin⁸⁰ askeri ve siyasi desteklerini muhaliflerden yana koymasından sonra, tüm dengeler Kaddafi aleyhine gelişmiş ve NATO bombardımanları ile askeri güç elde eden muhalif gruplar, iç savaşa dönüşen kanlı Arap Baharı'nda iktidarı ele geçirmişlerdir. Bu süreçte, Rusya'nın Libya politikası tutarsız ve çelişkiler ile dolu olmuştur.

Örneğin Rusya ile ikili ilişkilerine güvenen Kaddafi rejimi 26 Nisan 2011'de "Rusya'yı, NATO'nun sürdürdüğü askeri operasyonu ele almak için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin acil toplantısını yapma girişiminde bulunmaya..."⁸¹ çağırmıştır. Libya'nın bu diplomatik çağırısına Medvedev, Güvenlik Konseyi'nde Libya ile ilgili bir toplantıyı planladıklarını belirterek cevap vermiştir.⁸² Diğer taraftan, Mart ayında Güvenlik Konseyi'nin Libya hava sahasının uçuşlara kapatılmasına ve muhaliflerin korunmasına yönelik yabancı ülke koalisyonunun askeri operasyon uygulamasına ilişkin kararı oylanırken Rusya'nın Brezilya, Çin, Almanya ve Hindistan ile birlikte çekimser kalması askeri operasyona yol açmış ve Kaddafi rejiminin çöküşünü hızlandırmıştır.

Rusya Dışişleri Bakanı Temmuz 2011'de Washington ziyaretinde yeni Libya'da

⁷⁹ United Nations, Security Council, S/RES/1506 (2003), (12 September 2003), Resolution 1506 (2003) Adopted by the Security Council at its 4820th meeting (Part II), on 12 September 2003, erişim tarihi 16 Temmuz 2012, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/498/81/PDF/N0349881.pdf?OpenElement>

⁸⁰ Libya olayında, NATO'nun ismen devreye sokulmadığını ama isim değiştirerek "koalisyon güçleri" olarak tanımlanan askeri örgütlenmenin NATO üyesi ülkeler tarafından yapıldığı görülmektedir.

⁸¹ Rusya'nın Sesi, "Dmitriy Medvedev Libya sorununu ele almak amacıyla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi toplantısını çağırarak girişiminde bulunmayı planlamıyor", 27.04.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/04/27/49515862.html>

⁸² Ibid.

Kaddafi'ye ihtiyaç olmadığını açıklarken,⁸³ Libya'nın Moskova Büyükelçisi Amir el-Garip, Rusya ve Libya Dışişleri Bakanlarının Temmuz 2011'de Moskova'da gerçekleşen görüşmelerinde Kaddafi'nin görevden uzaklaştırılmasını Rusya'nın desteklemediğini sanmaktaydı. Çünkü Rusya o zamana kadar Batılı ülkelerin aksine, muhalefetin Ulusal Konseyini yasal iktidar organı olarak tanımadığını belirterek sadece ihtilaf halindeki taraflardan biri olduğunu sayıyordu.⁸⁴ Bu durum ise Rusya'nın kendisine destek verdiğini zanneden Kaddafi rejimini ümitlendiriyordu. Oysa Rusya, daha bir ay geçmeden BMGK'nin 1973 sayılı kararına⁸⁵ uyararak Libya'ya yaptırım uygulamaya karar vermiştir.⁸⁶ Rusya'nın Libya'yı yalnız bırakmasından sonra, Kaddafi rejimini diplomatik olarak sadece Venezüella devlet başkanı Hugo Rafael Chávez Frías desteklemiştir.⁸⁷

5. NEO-RUSYA'NIN SURİYE ARAP BAHARI'NDAKİ ROLÜ

Tek parti ve dikta rejimine sahip Suriye, Rusya ile ideolojik bir bütünlük içinde olmamıştır. Suriye, model olarak Rusya'yı örnek almış olsaydı, demokratik seçimlerin yapıldığı ve çok partili siyasi hayatın yaşandığı bir ülke konumunda olacaktı. Oysa oligarşik, totaliter ve baskıcı idari yapısını sürdüren Suriye, ABD tarafından şer üçgenine dâhil edildiğinde⁸⁸ bölgede sadece İran, Türkiye ve Rusya'dan destek görmüştür.

Suriye, 14 Şubat 2005 El-Hariri suikastı ile uluslararası sistemden büyük baskı görmüş ve bu baskılar doğrultusunda Lübnan'dan çekilerek bölgesel imtiyazını kaybetmiştir. Mısır ve Ürdün'ün aksine İsrail ile barış yapamamış ve Golan'ın işgali nedeniyle İsrail ile savaş durumunda olmuştur. Suriye, bazı Batılı ülkeler ile ilişkilerini geliştirse de Rusya ile olan dostluğuna büyük önem vermiştir.

Hafız Esad'ın ölümünden Arap Baharı'na kadar da geçen süre içinde, Suriye-Türkiye ilişkileri iyileşme göstermiş ve ikili ilişkiler AKP hükümeti zamanında en üst seviyeye çıkmıştır. Arap Baharı'nın Suriye'de başladığı ve Esad rejiminin şiddete başvurduğu, Türkiye'nin de bundan emin olduğu andan itibaren Suriye-Türkiye işbirliği tamamen bozulmuştur. Arap Baharı'nın Suriye ayağında demokratik bek-

⁸³ Rusya'nın Sesi, "Rusya Dışişleri bakanı Vaşington'da yaptığı açıklamasında yeni Libya'da Muammer Kaddafi'nin yeri olmadığına işaret etti", 13.7.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/07/13/53153008.html>

⁸⁴ Rusya'nın Sesi, "Rusya ve Libya Dışişleri bakanlarının Moskova'daki görüşmelerinde Kaddafi'nin iktidardan uzaklaşması sorununun sözü olmayacak", 20.07.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/07/20/53460976.html>

⁸⁵ United Nations, Security Council, S/RES/1973 (2011), (17 March 2011) Resolution 1973 (2011) Adopted by the Security Council at its 6498th meeting, on 17 March 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>

⁸⁶ Rusya'nın Sesi, "Rusya, Libya'ya karşı yaptırımlar uyguladı", 12.08.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/08/12/54566720.html>; Rusya'nın Sesi, "Dmitriy Medvedev Libya'ya karşı yaptırımların uygulanmasını öngören kararnameyi imzaladı", 12.08.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/08/12/54546481.html>

⁸⁷ Rusya'nın Sesi, "Venezüella cumhurbaşkanı Çaves, «savaş arkadaşı» Muammer Kaddafi'ye zafer kazanma dileklerinde bulundu», 6.08.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/08/06/54280730.html>

⁸⁸ BBC News, "US expands 'axis of evil'", 6 May 2002, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/1971852.stm>

lentiler ve rejim değişikliğinin çabuk gerçekleşeceği ümidi yerini bir iç savaşa bırakmıştır. Süreç Esad rejiminin muhaliflere karşı kanlı müdahaleleri ile devam etmektedir. Suriye ve Türkiye arasında bir savaş beklentisine dönüşen Suriye Arap Baharı'nda, eylemlerin başladığı günden bugüne binlerce kişi ölmüş, yaralanmış, maddi ve manevi zarara uğrayan Suriye vatandaşları ya ülke içi veya ülke dışı göçlere maruz kalmışlardır. İç barıştan kopuk ve sivil kargaşanın yaşandığı Suriye'de Esad rejimi, uluslararası baskılara rağmen ülkenin demokratikleştirilmesine katkı sağlayacağı yerde, muhalif güçleri askeri şiddetle susturmaya ve yok etmeye çalışmıştır. Bu olay, Annan planı çerçevesinde BM gözlemcilerinin gözü önünde gerçekleşmiştir.

Burada önemli olan, Esad rejiminin yüksek oranda gücünü Rusya'dan ve kısmen de Çin'den almış olmasıdır. Neo-Rusya'nın Suriye konusunda Birleşmiş Milletler nezdinde takip ettiği dış politika, Esad rejimini uyguladığı şiddet politikasını arttırma konusunda cesaretlendirmiştir.

Uluslararası sistemde İran gibi izole edilmiş ve şer üçgeni ülkesi olarak tanımlanmış olan Suriye, İsrail tarafından da tehdit altında bulunmaktadır. Lübnan'da Hizbullah'a verdiği destek ve yardım ile bölgede İsrail'e karşı askeri bir denge oluşturmak iddiasında olan Suriye, son yıllarda İsrail ile doğrudan bir çatışmadan veya çatışmaları tırmandırmaktan kaçınmıştır.

Örneğin Mayıs⁸⁹ ve Haziran⁹⁰ 2011'de, 1961 Arap-İsrail savaşı sırasında İsrail tarafından işgal edilen ve 1981'de ise Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına⁹¹ rağmen İsrail tarafından tek taraflı olarak ilhak edilen Golan Tepeleri'nin işgalini protesto etmek için sınırda toplanan bir gurup Suriye vatandaşına İsrail askerleri ateş açmıştır. İsrail'in sergilediği bu tutumu BM kınamış Suriye ise sadece diplomatik bir tepki vermiştir.⁹² Suriye, 2007 yılında İsrail hava saldırısı ile imha edilen ve "nükleer" olduğu söylenen tesisinin vurulmasına da aynı şekilde diplomatik tepki ile karşılık vermiştir.⁹³

⁸⁹ Daily Mail, "16 dead, dozens injured as violence erupts along Israel's borders with Syria", 16 May 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1387322/Violence-Israels-borders-Syria-Nakba-Day-16-dead-dozens-injured.html>

⁹⁰ Allyn Fisher-Ilan, "Israeli forces kill six protesters : Syrian TV", Reuters, Jun 5, 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.reuters.com/article/2011/06/05/us-palestinians-israel-violence-idUSTRE7540NV20110605>

⁹¹ United Nations, Security Council, S/RES/242 (1967), (22 November 1967), Resolution 242 (1967) Adopted by the Security Council on November 22, 1967, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242\(1967\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242(1967)); United Nations, Security Council, S/RES/497 (1981), (17 December 1981), Resolution 497 (1981) Adopted by the Security Council on December 17, 1981, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/418/84/IMG/NR041884.pdf?OpenElement>

⁹² United Nations News Center, "Condemning killing of Golan Heights protesters, UN rights chief calls for inquiries", 7 June 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=38642&Cr=syria&Cr1>

⁹³ BBC, "IAEA: Syria site bombed by Israel 'was likely nuclear'", 24 May 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13530945>

Suriye, İsrail askeri uçaklarının sınır ihlallerinde bile her türlü çatışmadan kaçınırken, Türk Hava Kuvvetlerine ait F4-E Fantom keşif uçağı Suriye tarafından, Suriye'nin kendi egemenliğini koruduğu savı ile 22 Haziran 2012 tarihinde düşürülmüştür.⁹⁴ Olay sonrasında Çin⁹⁵ olayın diplomatik yollar ile çözümüne yönelik açıklamalar yaparken, Rus diplomasisi ise, Suriye hava sisteminin denenmek istendiğini⁹⁶ ve bunun da bir rastlantı olmadığını ileri sürmüştür.⁹⁷

Rusya'nın Suriye'ye verdiği destek Rusya'nın Akdeniz ve Orta Doğu bölgesindeki çıkarlarından almaktadır. Batı tarafından dışlanarak yalnız kalan Suriye'deki anti-demokratik rejimin varlığı Rusya'nın çıkarlarının devamını sağlaması açısından önemli görülmektedir. Aksi takdirde, demokratikleşecek ve Batı ile bütünleşecek bir Suriye'nin Rusya'ya vereceği önem azalacak ve eski bir Fransız sömürgeci olan Suriye'nin Batı ile ilişkileri gelişecektir. Bu açıdan ele alındığında, Suriye'deki demokratikleşme hareketleri ve ileride Batı ile bütünleşmesi hem İsrail'i hem de Rusya'yı tedirgin etmektedir. Çünkü demokratikleşen bir Suriye, İsrail için bir tehdit olarak algılanmayacak ve İsrail'i su rezervlerine sahip Golan Tepe'lerindeki işgaline son vererek geri çekilme baskısı ile karşı karşıya bırakabilecektir. Diğer taraftan, İsrail, Esad rejiminin dağılması durumunda Suriye'nin elinde bulundurduğu ileri sürülen kimyasal silahların Hizbullah'a geçmesini engellemek amacıyla Suriye'yi vurabileceğini sıklıkla gündeme getirmektedir.⁹⁸

Rusya'nın Suriye'deki çıkarları sadece lojistik destek aldığı ve askeri personelini konuşlandığı Tartus deniz üssünden kaynaklanmamaktadır. Rusya gayri resmi olarak Tartus deniz üssünü bırakabileceğini açıklamıştır.⁹⁹ Rusya, ikili antlaşmalarından aldığı ekonomik ve ticari güçle Güney Kıbrıs, Orta Doğu'daki diğer Arap ülkeleri ve hatta Türkiye ile askeri gemilerine lojistik destek veren antlaşmalar yapabilir.

Rusya için sadece liman ve askeri lojistik destek antlaşmaları önemli değildir. Bölge aktörü olarak uluslararası sistemde boşa kalan Suriye üzerinden kendi çıkar ve çıkar tanımlamalarına ilişkin mesaj verebilmesi de önemlidir. Rusya için Suriye'deki Arap Baharı, üzerinde bir denge politikasının kurulacağı "satranç alanı" veya diğer uluslararası aktörlere seslenebileceği bir "arena" olarak kullanılmaktadır. Rusya'nın

⁹⁴ Rusya'nın Sesi, "Suriye Türk uçağı ile ilgili olayı yorumladı", 24.06.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_24/Suriye-Turk-uchagi-ile-ilgili-olayi-yorumladi/ ; CNN Türk, "Türk savaş uçağı Suriye karasularında düştü", 22.06.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.cnnturk.com/2012/turkiye/06/22/turk.savas.ucagi.suriye.karasularinda.dustu/666139.0/index.htm>

⁹⁵ Rusya'nın Sesi, "Pekin Türk fantom uçağı olayı ile ilgili tutumunu açıkladı", 25.06.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_25/Pekin-Turk-Fantom-ucagi-olayi-ile-ilgili-tutumunu-acikladi/

⁹⁶ Rusya'nın Sesi, "Suriye hava savunma sistemi ne amaçla deniyor?", 25.06.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_25/Suriye-hava-savunma/

⁹⁷ Rusya'nın Sesi, "Fantom uçağının son uçuşunun sırrı", 27.06.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_27/Turk-uchagi/

⁹⁸ Donald Macintyre, "Israeli forces could intervene in Syria over chemical weapons", The Independent, 23 July 2012, erişim tarihi 24 Temmuz 2012, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/israeli-forces-could-intervene-in-syria-over-chemical-weapons-7965155.html>

⁹⁹ Rusya'nın Sesi, "Rusya Tartus'taki deniz üssünü bırakabilir", 28.07.2012, erişim tarihi 28 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Rusya-Tartus-ussu/

lojistik destek açısından bir sıkıntısı bulunmamaktadır. Kuzey-Baltık ve Karadeniz filolarına ait Rus savaş gemileri rahatlıkla Süveyş Kanalı ve Cebelitarık öncesi jeopolitik önemi olan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi limanlarından lojistik destek¹⁰⁰ almakta ve uluslararası sular olarak kabul edilen İstanbul ve Çanakkale boğazlarından geçiş üstünlüğü ile Türkiye üzerinden seyir hakkına sahip bulunmaktadır.¹⁰¹

Rusya'nın Suriye'yi desteklemesinin nedenlerinden biri de ikili arasındaki ekonomik ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Rusya'nın Akdeniz'deki son kalesi olarak takdim edilen Suriye Rusya'nın Akdeniz'de sayılı pazarları içinde yer almaktadır.

Esas itibariyle, Tartus deniz üssünü Rusya'ya tahsis etmekle Suriye, uluslararası sistemde veto yetkisi olan ve günümüzde dünyaya doğal gaz ve petrol satarak gerçekleştirdiği ekonomik ve ticari atılımlarla büyüyen güçlü bir ülkeden destek almaktadır.

Treisman'a göre, Rusya'nın Esad rejimini desteklemedeki ısrarının nedeni yeni-lediği ve 600 personelini bulundurduğu Tartus deniz üssünü bırakıp gitmeyi bir onur meselesi olarak saymasıdır. Diğer taraftan, Rusya'nın sınırlı da olsa Suriye ile önemli miktarda ticari ilişkisi vardır. Rusya'nın Suriye ile yaptığı silah satış sözleşmelerinin toplam değeri 5 milyar dolar civarındadır. İran'a uygulanan uluslararası yaptırımlara bağlı olarak 13 milyar dolar civarında ve iptal edilen Libya sözleşmeleri dolayısıyla da 4,5 milyar dolar civarında iş hacmini kaybeden Rusya savunma sanayisi olumsuz etkilenmiştir. Silah ihracatının yanı sıra, Rusya son yıllarda altyapı, enerji ve turizm alanlarında Suriye'de 20 milyar dolar civarında yatırım yapmıştır.¹⁰²

Günümüzde Rusya'nın Bağımsız Devletler Topluluğu lideri, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Şanghay İşbirliği Örgütü, G-8 ve son olarak da Dünya Ticaret Örgütü üyesi ve dünya enerji sektöründe petrol ve doğal gaz üreticisi küresel bir aktör olduğu unutulmamalıdır. Bu yüzden, Rusya'nın, Esad rejimine verdiği desteğin Suriye ile olan sınırlı ticaret hacmi ve bir deniz üssünden dolayı olduğu düşünülmemelidir.

Esad rejimini destekleyen Rusya, ABD ve Batı ülkelerinin geliştirdiği politikalara karşı alternatif politikalar üretme çabası içindedir. Esas itibariyle, Arap Baharı'nın Suriye'de uzun bir sürede ve kanlı bir şekilde gerçekleşiyor olmasının temel nedeni, Suriye'nin Rusya ve ABD/Batı arasında bir "temsili savaş"¹⁰³ mecrasına dönüşmüş olmasındandır. Bu bağlamda, Rusya'nın Suriye krizinde ağırlıklı bir rol oynamak istemesinin nedeni ise Sovyetler Birliği döneminin aksine uluslararası sistem içinde ideolojik ve askeri bir güç olarak değil, kapitalist sistemin bir par-

¹⁰⁰ Sarah Fenwick, Cyprusnewsreport.com , "Russian Warship Docks in Limassol Port En Route to Syria" , 16/07/2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.cypusnewsreport.com/?q=node/5936>

¹⁰¹ Rusya'nın Sesi, "Rus gemileri Akdeniz'de", 11.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_11/rus-gemileri-akdenizde/

¹⁰² Daniel Treisman, "Why Russia protects Syria's Assad", CNN, February 3, 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://edition.cnn.com/2012/02/02/opinion/treisman-russia-syria/index.html>; Yagil Beinglass-Daniel Brode, "Russia's syrian Power Play", The New York Times, January 30, 2012, erişim tarihi 22 Temmuz 2012, http://www.nytimes.com/2012/01/31/opinion/russias-syrian-power-play.html?_r=1

¹⁰³ "Войны по доверенности"

çası olarak ekonomik ve ticari boyutta etkin olmak istemesidir. Bir bakıma Rusya, Putin'in "Yeni Dünya Düzeni"nin "tek kutuplu" olmasına karşı çıktığı 2007 deklarasyonunu, Suriye olayı üzerinden somutlaştırarak bu söylevin sadece retorikten ibaret olmadığını, aksine Neo-Rusya'nın "reel politika" konsepti olduğunu vurgulama fırsatı bulmuştur.

Diğer taraftan, Akdeniz ve Orta Doğu'da Batılı güçler ile birlikte, "Büyük Güç" olarak tanımlanmak isteyen Rusya bu gücünü vurgulamak için Orta Doğu ülkeleri ile ilişkilerini üst noktaya çıkarma gayreti çaba sarf etmektedir.¹⁰⁴ Ticari ve siyasi açıdan bir güç olma çabası içinde olan Rusya, ikili ilişkilerinin tarihte en üst seviyelerde bulunduğu Türkiye'nin Suriye dış politikasına da karşı çıkmaktadır. Suriye ve Türkiye arasındaki çatışmada Suriye'ye güç vermektedir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye ve Suriye arasında tırmanan çatışmanın nedenleri arasında Türkiye'nin Suriye'de muhalif güçlere destek vermesi, toplantılarını koordine etmesinin dışında, Suriye'ye güç veren Rusya faktörü de yer almaktadır.

Rusya bir yandan Esad rejimine destek verirken diğer taraftan ise uluslararası alanda Batı'yı eleştiren ve çözüm üreten aktör ülke görevini üstlenmektedir. Bu tutumuyla Rusya, uluslararası diğer aktörlerin tepkilerini de dikkate almadığını göstermektedir. Rusya, Suriye'deki şiddeti ve yapılan katliamları eleştirirken, bu eleştirisinin rejimin değişmesi ve Suriye'ye bir müdahale yapılması gerektiği anlamına gelmediğini vurgulamakta ve muhaliflerin Esad rejimine yaptığı saldırıları da kınamaktadır.¹⁰⁵

Örneğin, Temmuz ayında Huma'da yapılan katliamlar ile ilgili olarak Rusya, Suriye'nin Lübnan'a benzememesi için burada görev yapan BM temsilcilerinin görev sürelerinin uzatılması konusunda destek vermiştir. Diğer taraftan Rusya, Suriye politikasında kırmızı çizgileri olduğunu ve bu kırmızı çizgilerin aşılama-yacağını belirtmiştir.¹⁰⁶ Rusya, Esad rejimine zaman kazandıran Annan planını desteklemiştir. Annan planına rağmen, Suriye'deki çatışma ve katliamların devam etmesinden dolayı istifaya eden Kofi Annan'ın istifası¹⁰⁷ Rusya tarafından üzüntü ile karşılanmıştır¹⁰⁸ ve Rusya Batı ülkelerini Suriye muhalefeti ile birlikte eleştirmiştir.¹⁰⁹

Yevgeniy Satanovski, Rusya'nın Sesi radyosuna verdiği demeçte Rusya'nın temel düşüncelerini açık bir şekilde ortaya koyarak, Suriye konusunda Batılı ülkeleri eleştirmiştir.

¹⁰⁴ Rusya'nın Sesi, "Putin Orta Doğu turuna çıkıyor", 24.06.2012, erişim tarihi 29 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_24/Putin-Orta-Dogu-turuna-chikiyor/

¹⁰⁵ Rusya'nın Sesi, "Halep ateş altında", 28.07.2012, erişim tarihi 29 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Halep-atesh-altinda/

¹⁰⁶ Rusya'nın Sesi, "Rusya'nın Gündeminde Suriye'deki toplu katliamlar var", 14.07.2012, erişim tarihi 29 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_14/Rusyanin-gundeminde-suriyedeki-toplu-katliam-var/

¹⁰⁷ Rusya'nın Sesi, "Rusya ve Türkiye Annan'ın istifasını yorumladı", 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Vladimir-Putin-ve-Turkiye-Annanin-istifasini-yorumladi/

¹⁰⁸ Rusya'nın sesi, "Annan görevinden ayrıldı, BM misyonu devam etmeli", 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Annan-gorevinden-ayrildi/

¹⁰⁹ Rusya'nın Sesi, "Rusya Dışişleri Bakanlığı, Batı ve Suriye muhalefeti eleştirdi", 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/RDB-Bati-ve-Suriye-muhalefeti-elestirdi/

Satanovski'ye göre;

“Kofi Annan, çözülemeyecek problemi çözmeye çalıştı. Suriye’de iç savaş Arap Birliği’nin bazı üyelerinin desteği ile geliyor. Bu ülkeler Suriye’de iç savaşı organize ederek sponsorluk yapıyor, savaşçıları eğitiyorlar. Yüz milyonlarca dolar ve binlerce savaşçı sayesinde sürdürülen bu iç savaş bir arabulucu tarafından durdurulamaz. Rusya ve Çin gerçekten Kofi Annan’a yardım etmeye çalıştılar. Arabuluculuğun başarıyla sonuçlanması, çıkarlarımıza uygun gelirdi. Batılı ülkeler ise Kofi Annan’ı desteklediklerini iddia ederken gerçekte bu doğrultuda hiçbir şey yapmadılar...”¹¹⁰

Satanovski'nin bu açıklamaları esas itibariyle Rusya'nın Suriye politikasının gayri resmi olarak seslendirilmesidir. Rusya uluslararası konjonktüre uygun olarak verdiği siyasi demeçler ile kendisini çözüm üreten ülke konumunda tutmaya çalışmaktadır. Bir taraftan, Suriye'deki sıkıntılara dikkat çekmek için Aeroflot'un Suriye'ye yaptığı uçuşlar durdurulurken,¹¹¹ diğer taraftan ise bu durumla çelişen açıklamalar yapılmaktadır. Örneğin, Rusya'nın, Tartus deniz üssünü bırakmayacağını açıklamasından¹¹² kısa bir süre sonra, Tartus deniz üssünü bırakılabileceği¹¹³ doğrultusunda açıklama yapılmıştır. Suriye'ye helikopter ve silah sattığı bilinen¹¹⁴ Rusya, silah satışı askıya aldığı belirtilirken¹¹⁵, yine aynı günlerde 11 savaş gemisini bölgeye göndereceğini açıklayarak Suriye'ye karşı yapılacak olası askeri bir müdahaleye karşı Esad rejiminin yanında olduğunu beyan etmiştir.¹¹⁶

Bir taraftan Rus donanmasının Akdeniz'de sürekli kalmayacağı vurgulanırken¹¹⁷, varlığı ve devamlılığı da inkâr edilmemektedir. Rusya Esad rejimine askeri destek vermekle

¹¹⁰ Rusya'nın sesi, “Annan görevinden ayrıldı, BM misyonu devam etmeli”, 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Annan-gorevinden-ayrildi/

¹¹¹ Rusya Sesi, “Rusya Havayolu Şirket ‘Aeroflot’ Şam’a Uçuşu Durdurdu”, 23.07.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_23/Rusya-Havayolu-shirketi-aeroflot-shama-Uchushu-Durdurdu/

¹¹² Rusya'nın Sesi, “Rusya, Tartus'taki üssünden vazgeçmiyor”, 26.07.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_26/Rusya-Tartus-shehrindeki-ussunu-elinde-tutmayi-dushunuyor/

¹¹³ Rusya'nın Sesi, “Rusya Tartus'taki deniz üssünü bırakabilir”, 28.07.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Rusya-Tartus-ussu/

¹¹⁴ Roland Oliphant- Tuth Sherlock- Adrian Blomfield, “Syria : Russia sends back ship loaded with helicopters”, The Telegraph, 21 Jun 2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9347826/Syria-Russia-sends-back-ship-loaded-with-helicopters.html>; Le Point.fr, “Syrie: Annan discute en Iran, des navires russes en route pour Tartous”, 10/07/2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://www.lepoint.fr/monde/syrie-annan-discute-en-iran-des-navires-russes-en-route-pour-tartous-10-07-2012-1483763_24.php; LE MATINDZ, “La Russie achemine 60 tonnes d’armes pour la Syrie”, 14/01/2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, <http://www.lematindz.net/news/7004-la-russie-achemine-60-tonnes-darmes-pour-la-syrie.html>

¹¹⁵ The Australian, News : “Russia suspends arms sales to Syria”, July 10, 2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, <http://www.theaustralian.com.au/news/world/kofi-annans-talks-in-syria-candid/story-e6frg6so-1226422003191>

¹¹⁶ Andrew E. Kramer, “Russia sending Warships on Maneuvers Near Syria”, The New York times, July 10, 2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, <http://www.nytimes.com/2012/07/11/world/middleeast/russia-sends-warships-on-maneuvers-near-syria.html>

¹¹⁷ Rusya'nın Sesi, “Rus donanması Akdeniz’de sürekli kalmayacak”, 28.07.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Rus-donanmasi-Akdenizde-kalmayacak/

birlikte, bu politikasını kamufle etmeye çalışmakta ve sadece diplomatik destek veriyor görünmektedir. Bu çelişkilerden dolayı, Rusya'nın Akdeniz'de seyreden gemilerinin

Tartus deniz üssüne ulaşacağı açıklanırken¹¹⁸, aynı gün yapılan farklı bir açıklamada ise, Rus donanmasına ait gemilerin Tartus'a uğramayacağı belirtilmektedir.¹¹⁹

Suriye'de bir iç savaş sürerken ve Esad rejiminin ayakta kalmak için “düşman devlet” ilan ettiği Türkiye'ye karşı PKK terör örgütünü kullandığı resmen telaffuz edilirken Rusya, bölge barışına zarar veren Suriye'yi, İran ve Çin gibi diplomatik koruma altına almış bulunmaktadır. Bu bağlamda, 3 Ağustos 2012 tarihinde BM Genel Kurul'unda alınan ve Suriye hükümetinden ağır ateşli silahlar kullanmasına son vermesini ve ordu kuvvetlerinin şehirlerden çekilmesini talep eden GA/11266 sayılı karara¹²⁰ Rusya karşı çıkmıştır.¹²¹ Bunun yanı sıra Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi devletlerin bazıları Rusya'ya destek vermek amacıyla oylamaya katılmamışlar ya da çekimser kalmışlardır.¹²²

6. SONUÇ

Arap Baharı olarak adlandırılan süreç uluslararası yaklaşımlarda iki ana düzlemde ele alınmaktadır. Bazı yaklaşımlarda sürecin uluslararası sistemin başat aktörleri tarafından yukarıdan aşağıya dayatıldığı var sayılırken, diğer yaklaşımlarda ise domino etkisi diye nitelenen aşağıdan yukarıya doğru gelişen bir hareket olduğu değerlendirilmektedir. Bu özelliği ile Arap Baharının neden olduğu rejim ve hükümet değişiklikleri uzun yıllardan beri baskıcı liderler altında, demokrasiden uzak yaşayan Arap halkları üzerinde bir umut doğurmuştur. Ancak süreç boyunca demokratikleşme çabaları zorlaşmış ve baskıcı liderlerin mevcut statükoyu korumak için iç dinamiklerin savunma mekanizmalarını harekete geçirmesiyle birçok ülkede Arap Baharı bir kaosa dönüşmüştür. Otoriter rejimlerin bu kitlesel hareketlere tepki vermesiyle çatışmalar bir iç savaşa dönüşmüştür.

¹¹⁸ Rusya'nın Sesi, “Rus gemileri Suriye'nin Tartus limanına ulaşacak”, 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Rus-gemileri-Suriyenin-Tartus-limanina-ulashacak/

¹¹⁹ Rusya'nın Sesi, “Rusya Deniz Kuvvetlerine ait gemiler Suriye'nin Tartus şehrine uğramayacak”, 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/rus-gemileri-tartusa-ugramayacak/

¹²⁰ United Nations General Assembly, GA/11266, “General Assembly, in resolution, demands all in Syria ‘immediately and visibly’ commit to ending violence that Secretary-General says is ripping country apart”, 3 August 2012, erişim tarihi 04 Ağustos 2012, <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11266.doc.htm>

¹²¹ Rusya'nın Sesi, “Rusya BM'nin Suriye kararını kınıyor”, 4.08.2012, erişim tarihi 04 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_04/Rusya-BMnin-Suriye-kararini-kiniyor/

¹²² Karara karşı çıkan diğer ülkeler arasında; Belarus, Bolivya, Çin, Küba, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, İran, Myanmar, Nikaragua, Suriye, Venezuela ve Zimbabve bulunmaktadır. Çekimser kalan ülkeler ise Cezayir, Angola, Antigua ve Barbuda, Ermenistan, Burundi, Ekvator, Eritre, Fiji, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti, Lübnan, Lesoto, Madagaskar, Mali, Namibya, Nepal, Pakistan, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler, Samoa, Sierra Leone, Solomon Adaları, Sri Lanka, Surinam, Uganda, Tanzanya ve Vietnam bulunmaktadır. Oylamaya katılmayan ülkeler ise: Kamboçya, Kongo, Demokratik Kongo Halk Cumhuriyeti, Dominika, Ekvatorial Gine, Etiyopya, Gambiya, Kiribati, Malavi, Filipinler, Güney Sudan, Svaziland, Tacikistan, Türkmenistan, Tuvalu, Özbekistan ve Yemen'dir.

Rusya diplomatik düzlemde “güvercin” bir görünüm altında Suriye’deki çatışmayı tırmandırıcı yönde davranırken, Esad rejimi ile Özgür Suriye Ordusu arasında devam eden “temsili savaş”ta Esad rejimini Batı’ya ve Türkiye’ye karşı askeri açıdan da desteklemektedir. Bu yönüyle Rusya Suriye’de Gürcistan’da takip ettiği politikanın tam aksi yönde bir politika takip etmektedir. Rusya, 2008 yılında çıkan Güney Ossetya savaşında Gürcistan’ın üniter devlet yapısını bozan bir yaklaşım sergilerken, Suriye’de Esad rejiminin dağılmasını hoş görmemektedir. Öte yandan Rusya’nın güç gösterileri sadece Akdeniz havzası ile de sınırlı değildir. Rusya hava savunma ve saldırı füzeleriyle donatılmış olan Gümrü askeri üssündeki personel sayısını iki katına çıkararak Kafkasya bölgesinde de etkinliğini artırmaktadır.¹²³

ABD ile silahlanma yarışını devam ettiren Rusya’nın, deniz gücünü üstün nükleer vuruş gücüne sahip güçlü füzeler¹²⁴ ile geliştirme çabası da uluslararası sistemde oyun kurucu bir aktör olma isteminin somut örneğini oluşturmaktadır. İsrail ve Kıbrıs Rum Yönetimi dâhil olmak üzere, Akdeniz ve Orta Doğu bölgesindeki her ülke ile birebir ilişkileri olan Rusya’nın, Suriye politikasındaki tutumu ve Esad rejimini destekleyerek Batı’ya karşı bir koz olarak kullanmasındaki rahatlığı, Batı’nın Suriye’yi yıllarca tecrit ederek Rusya’ya daha yakın olmasını sağlama-sından ileri gelmektedir.

Rusya’nın Suriye’de iç savaşa dönüşen Arap Baharı’nda etkin bir şekilde yer almak istemesinin nedeni uluslararası sistemde yalnız kalan Suriye’nin durumunu kendi lehinde kullanma çabasıdır. Rusya, Suriye üzerinden Batı’ya mesaj vererek, uluslararası sistemin sorunlarında çözüm üreten bir aktör konumunda olduğunu vurgulamaya çalışmaktadır. Suriye krizinin uzamasının diğer önemli nedeni ise, Libya örneğinde olduğu gibi bir Koalisyon Gücü’nün oluşmaması ve daha ziyade askeri amaçlı bir müdahalenin Türkiye tarafından başlatılmasının istenmesidir.

Türkiye’nin Suriye’ye muhtemel bir müdahalesinde Rusya ve Türkiye’nin diplomatik alanda karşı karşıya gelmesi olası görülmektedir. Libya örneğinde olduğu gibi BM’lerin “bypass” edilerek belli sayıdaki “koalisyon güçleri” ile yapılacak askeri müdahalede Rusya’nın Suriye “oyun”a müdahil olma ya da engelleme gücü elinden alınacaktır. Böylelikle, oluşacak yeni statükoya Rusya’nın Irak örneğinde olduğu gibi onay vermesi temin edilecek ve Rusya’nın yeni Suriye devletinin yapılanmasında yer alması söz konusu olacaktır. Müdahale durumunda, Rusya’yı karşılarına almak istemeyen Batılı güçlerin ve Suriye’de oluşacak yeni yönetimin Rusya’nın Tartus üssüne kısa ve orta vadede izin vermesi söz konusu olabilir.

Kısaca, Suriye krizinin çözümündeki gecikmeyi Rus diplomasisinin tarihsel emperyal davranış rolüne endeklemek veya onun bir ürünü olduğu söylemek mümkündür. Putin’in karizmatik liderliği altındaki Neo-Rusya’nın Suriye’deki tutumu bir lider egosunun 21. yüzyıl dünya politikalarında ve uluslararası kurumlarda söz sahibi olma veya karar mekanizmalarında yer alma talep ve arzusu olarak da tanımlanabilir.

¹²³ Anadolu Ajansı, “Ermenistan’daki Rus üssüne takviye”, 19 Haziran 2012, erişim tarihi 04 Ağustos 2012, <http://www.aa.com.tr/tr/s/59164--ermenistan-daki-rus-ussune-takviye>

¹²⁴ Rusya’nın Sesi, “Rusya Deniz Kuvvetleri’nin yeni füzesi”, 28.07.2012, , erişim tarihi 04 Ağustos 2012, http://turkish.ru/2012_07_28/Rusya-Deniz-Kuvvetlerinin-yeni-fuzesi/

KAYNAKÇA

Algérie Presse Service , “Accostage au port d’Oran du navire russe “VictorLeonov”, 24 Octobre 2011, erişim tarihi 17 Temmuz 2012, <http://www.aps.dz/Accostage-au-port-d-Oran-du-navire.html>

Ambassade de la Fédération de Russie en République Algérienne Démocratique et Populaire, “Relations russes en Algérie”, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, http://www.algerie.mid.ru/otnosh_fr.html

Ambrose, Stephen E. - Brinkley, Douglas G. Rise to Globalism, 8th revised Edition, New York : Penguin Books, 1997.

Anadolu Ajansı,” Ermenistan’daki Rus üssüne takviye”, 19 Haziran 2012, , erişim tarihi 04 Ağustos 2012, <http://www.aa.com.tr/tr/s/59164--ermenistan-daki-rus-ussune-takviye>

Babalı, Tuncay. “Yüksek Petrol Fiyatları Dünya Ekonomisi İçin Yeni Bir Petrol Şoku Mu?”, Tükiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, http://www.mfa.gov.tr/yuksek-petrol-fiyatlari-dunya-ekonomisi-icin-yeni-bir-petrol-soku-mu_.tr.mfa

Beinglass, Yagil - Brode, Daniel. “Russia’s syrian Power Play”, The New York Times, January 30, 2012, erişim tarihi 22 Temmuz 2012, http://www.nytimes.com/2012/01/31/opinion/russias-syrian-power-play.html?_r=1

Bignel, Paul. “Secret memos expose link between oil firms and invasion of Iraq”, The Independent, Tuesday 19 April 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/secret-memos-expose-link-between-oil-firms-and-invasion-of-iraq-2269610.html>

BBC News, “US expands ‘axis of evil’”, 6 May 2002, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/1971852.stm>

BBC, “IAEA: Syria site bombed by Israel ‘was likely nuclear’, 24 May 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13530945>

BBC-Türkçe, “Mısır’da mahkeme parlamentonun feshedilmesini istiyor”, 15 Haziran 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/06/120614_egypt_update.shtml

BBC Türkçe, “Rusya DTÖ anlaşmasını onayladı”, 10 Temmuz 2012, erişim tarihi 13 Temmuz 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/07/120710_russia_wto.shtml

BBC-Türkçe, “ Mısır’da Anayasa Mahkemesi Mursı’nın çağrısını değerlendiriyor”,09 Temmuz 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/07/120709_egypt_court.shtml

BBC-Türkçe, “Mısır: Mahkeme Mursi’nin emrini bozdu”, 10 Temmuz 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/07/120710_egypt_parliament_update_2.shtml

Bloomberg, “Energy & Oil Prices”, 23.07.2012, erişim tarihi 23 Temmuz 2012, <http://www.bloomberg.com/energy/>

CNN Türk, “Türk savaş uçağı Suriye karasularında düştü”, 22.06.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.cnnturk.com/2012/turkiye/06/22/turk.savas.ucagi.suriye.karasularinda.dustu/666139.0/index.htm>

Daily Mail, “16 dead, dozens injured as violence erupts along Israel’s borders with Syria”, 16 May 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1387322/Violence-Israels-borders-Syria-Nakba-Day-16-dead-dozens-injured.html>

Ertekin, Bülend Aydın. Amerikan’ın Küreselleşen Hâkimiyeti ve Saldırı Planı, İstanbul: IQ, 2005.

Euronews, “Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi yemin etti”, 30 Haziran 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://tr.euronews.com/2012/06/30/misir-cumhurbaskani-muhammed-mursi-yemin-etti/>

Famagusta Gazetta, Jun 05, 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://famagusta-gazette.com/president-cyprus-and-russia-relations-at-their-best-standing-ever-p12136-69.htm>

Fenwick, Sarah. Cyprusnewsreport.com , “Russian Warship Docks inLimassol Port En Route to Syria”, 16/07/2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.cyprusnewsreport.com/?q=node/5936>

Fisher-Ilan, Allyn. “Israeli forces kill six protesters : Syrian TV”, Reuters, Jun 5, 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.reuters.com/article/2011/06/05/us-palestinians-israel-violence-idUSTRE7540NV20110605>

Goldstein, Joshua S. - Pevehouse, Jon C. International Relations, Ninth Edition, New York: Pearson, 2011.

Haberus, “Türkiye, Rus gazına 418, İran gazına 423 dolar ödedi”, 28 Mart 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://haberrus.com/economics/2012/03/28/turkiye-rus-gazina-418-iran-gazina-423-dolar-odedi.html>

Kandaurov, Sergei. “Russian Arms Exports to Greece, Cyprus and Turkey”, Moscow Defence Brief, No.2, 2002, erişim tarihi 8 Temmuz 2012, <http://mdb.cast.ru/mdb/2-2001/at/raegct/>

Kramer, Andrew E. “Russia sending Warships on Maneuvers Near Syria”, The New York times, July 10, 2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, <http://www.nytimes.com/2012/07/11/world/middleeast/russia-sends-warships-on-maneuvers-near-syria.html/>

LE MATINDZ, “La Russie achemine 60 tonnes d’armes pour la Syrie”, 14/01/2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, <http://www.lematindz.net/news/7004-la-russie-achemine-60-tonnes-darmes-pour-la-syrie.html>

Le Point.fr, «Syrie: Annan discute en Iran, des navires russes en route pour Tartous», 10/07/2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://www.lepoint.fr/monde/syrie-annan-discute-en-iran-des-navires-russes-en-route-pour-tartous-10-07-2012-1483763_24.php

Macintyre, Donald. “Israeli forces could intervene in Syria over chemical weapons”, The Independent, 23 July 2012, erişim tarihi 24 Temmuz 2012, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/israeli-forces-could-intervene-in-syria-over-chemical-weapons-7965155.html>

North Atlantic Treaty Organization (NATO), “Founding Act”, 27 May, 1997, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm

ntvmsnbc, “Rus basını Erdoğan görüşmesine kilitlendi”, 18 Temmuz 2012, erişim tarihi 18 Temmuz 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25367328/>

Oğan, Sinan. “Mavi Akım Projesi: Bir Enerji Stratejisi ve Stratejisizliği Örneği”, Stradigma.com, Ağustos 2003 | Sayı 7, erişim tarihi 4 Temmuz 2012, http://www.stradigma.com/turkce/agustos2003/08_2003_04.pdf

Oğan, Sinan. “Mavi Akım: Türk-Rus İlişkilerinde Mavi Bağımlılık”, Türksam, 02 Ocak 2006, erişim tarihi 4 Temmuz 2012, <http://www.turksam.org/tr/a627.html>

Oliphant T, Roland – Sherlock, Tuth - Blomfield, Adrian. “ Syria : russia sends back ship loaded with helicopters”, The Telegraph, 21 Jun 2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9347826/Syria-Russia-sends-back-ship-loaded-with-helicopters.html>

Petrol-İş, “Petrol Sektöründe Gelişmeler: Kaynak Savaşları ile Belirlenen Güncel ve Yapısal Eğilimler”, Ağustos 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://petrol-is.org.tr/sites/default/files/petrol-sektoru-08-2011.pdf>

Powell, Colin L. “Remarks at the World Economic Forum”, Davos, Switzerland, U.S.Department of State Archive, January 26, 2003, erişim tarihi, 12 Temmuz 2012, <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/16869.htm>

Pszczel, Robert. “NATO-Rusya ilişkileri: SSCB’den 20 yıl sonra” , NATO Review, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://www.nato.int/docu/review/2011/NATO_Russia/lessons-optimism/TR/index.htm

Reuters, “Putin says Russia threatened by ‘Unipolar World’”, Nov 5, 2007, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://in.reuters.com/article/2007/11/04/idINIndia-30329020071104>

Ridgwell, Henry. “Düşen Petrol Fiyatları Rus Ekonomisini Zorluyor”, Amerika’nın Sesi, 23.06.2012, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, <http://www.amerikaninsesi.com/content/dusen-petrol-fiyatlari-rus-ekonomisini-zorluyor/1246391.html>

RT, “Russia and China veto UN resolution on Syria”, 05 October 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://rt.com/news/russia-resolution-syria-members-081/>

Rusya’nın Sesi, -”Rusya, Libya devriminin 40.yıldönümü törenleriyle ilgili etkinliklere katılmak üzere Devlet Duması başkanı Boris Grizlov’un yönetimindeki heyeti Libya’ya gönderdi”, 01.09.2009, erişim tarihi 15 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2009/09/01/1161288.html>

—”Dmitriy Medvedev Libya sorununu ele almak amacıyla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi toplantısını çağırmak girişiminde bulunmayı planlamıyor”, 27.04.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/04/27/49515862.html>

—”Rusya Dışişleri bakanı Vaşington’da yaptığı açıklamasında yeni Libya’da Muammer Kaddafi’nin yeri olmadığına işaret etti”, 13.7.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/07/13/53153008.html>

—”Dmitriy Medvedev Libya’ya karşı yaptırımların uygulanmasını öngören kararnameyi imzaladı”, 12.08.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/08/12/54546481.html>

—”Arap İlbaharı ve Batı”, 31.03.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_03_31/70218492/

—”Petrol fiyatının 300 dolara çıkması olası mı?”, 06.04.2011, erişim tarihi 23 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/04/06/48546450.html>

—”NATO füze savunma konusunda Rusya ile işbirliğine bağlıdır”, 21.05.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_05_21/NATO-PRO/

—”Suriye Türk uçağı ile ilgili olayı yorumladı”, 24.06.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_24/Suriye-Turk-uchagi-ile-ilgili-olayi-yorumladi/

—”Putin Orta Doğu turuna çıkıyor”, 24.06.2012, erişim tarihi 29 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_24/Putin-Orta-Dogu-turuna-chikiyor/

—”Pekin Türk fantom uçağı olayı ile ilgili tutumunu açıkladı”, 25.06.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_25/Pekin-Turk-Fantom-ucagi-olayi-ile-ilgili-tutumunu-acikladi/

—”Suriye hava savunma sistemi ne amaçla deniyor?”, 25.06.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_25/Suriye-hava-savunma/

—”Fantom uçağının son uçuşunun sırrı”, 27.06.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_27/Turk-uchagi/

—”RF Devlet Başkan'ndan Mısır'ın yeni Cumhurbaşkanı'na tebrikler, 25.06.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_25/RF-Devlet-Baskanindan-Misirin-yeni-Cumhurbaskanina-tebrikler/

—»LUKoil Irak'ta yeni ortak seçebilir»,28.05.2012, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_05_28/LUKoil-Irakta-yeni-ortak-secebilir/

—”Rusya'da geliştirilmiş kıtalararası balistik füze prototipinin denemeleri başarıyla gerçekleştirildi”, 29.05.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_05_29/Rusyada-fuze-denemeleri/

—”Füzesavar sistemi sorunu-şimdilik çözümsüz”, 20.06.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_20/Fuzesavar-sistemi-sorunu-simdilik-cozumsuz/

—”Dmitriy Medvedev Asya Pasifik Ekonomi Topluluğunun Zirvesine hazırlık toplantısı yapmak için Vladivostok kentine gidiyor”, 29.06.2011, erişim tarihi 01 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/06/29/52543352.html>

—”Rusya ve Mısır Dışişleri bakanları bugün Moskova'da görüşmelerde bulunacak”, 28.12.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/12/28/63030971.html>

—”Putin NATO'dan garantiler istedi”, 02.06.2012, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_02/Putin-NATOdan-garantiler-istedi/

—”Rusya'nın Tartus'taki üssü kalabilir”, 17.04.2012, erişim tarihi 6 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_04_17/72067844/

—”Erdoğan, Moskova'ya geliyor”, 11.07.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_11/Erdogan-Suriye-sorununu-gorusmek-icin-Moskovaya-geliyor/

—”Rusya Federasyonu ve Türkiye, Gaz anlaşmasını Görüşecek”, 13.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_13/rusya-turkiye-gaz-gorusme/

—”Erdoğan, Moskova'da hava savunma sistemlerini de görüşecek”, 18.07.2012, erişim tarihi 18 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_18/Erdogan-Moskovada-hava-savunma-sistemlerini-de-gorushecek/

—”Rusya ve Türkiye, Suriye konusunda yakınlaşma zemini buldu”, 18.07.2012, erişim tarihi 18 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_18/Rusya-ve-Turkiye-Suriye-konusunda-yakinlashma-zemini-buldu/

—”Türk Şirketi Rusya’da General Motors için yedek parçalar üretecek”, 19.06.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_06_19/Turk-shirketi-Rusyada-General-Motors-ichin-yedek-parchalar-uretecek/

—»Rusya silahlı kuvvetleri geliştirilmiş S-500 füze sistemiyle donatılacak», 02.07.2012, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_02/S-500-savunma-sistemi/

—”Rusya’nın Gündeminde Suriye’deki toplu katliamlar var”, 14.07.2012, erişim tarihi 29 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_14/Rusyanin-gundeminde-suriyedeki-toplu-katliam-var/

—”Rus gemileri Akdeniz’de”, 11.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_11/rus-gemileri-akdenizde/

—”100 milyar dolara varan ticaret hacmi fırsatı”, 18.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_18/100-milyar-dolara-varan-tari-hacim/

—”Türkiye ve Rusya ortaklığına devam”, 20.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_20/Turkiye-Russiya-ortaklik/

—”Türkiye’ye geçen yıl 3 milyon ton buğday ihraç edildi”, 20.07.2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_20/Turkiyeye-gecen-yil-3-molyon-ton-bugday-ihrac-edildi/

—”Rusya ve Libya Dışişleri bakanlarının Moskova’daki görüşmelerinde Kaddafi’nin iktidardan uzaklaşması sorununun sözü olmayacak”, 20.07.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/07/20/53460976.html>

—”Kıbrıs Dışişleri bakanı Rusya’yı ziyaret edecek”, 20.07.2012, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_20/Kibris-Disisleri-bakani-Rusya-yi-ziyaret-edecek/

—”Mısır’da büyük çaplı doğalgaz yatağı”, 21.07.2012, erişim tarihi 22 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_21/Misirda-buyuk-chapli-dogalgaz-yatagi/

—”Rusya 23 Ağustos’tan itibaren DTÖ’ne resmen üye. Ne değişecek?”, 23.07.2012, erişim tarihi 23 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_23/Rusya-23-Agustostan-ibaren-DTO-resmen-uye-Ne-degishecek/

—”Lavrov, Batı’nın Suriye muhalefetini teşvikini terörün doğrudan aklanması olarak tanımladı”, 25.07.2012, , erişim tarihi 25 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_25/Lavrov-Suriye-muhalefetini-tesvikini-terorun-dogrudan-aklan-masi/

—”Erdoğan’dan Putin’e: Şangay’a alın, Avrupa’dan vazgeçelim», 26.07.2012, erişim tarihi 26 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_26/82959324/

—”Halep ateş altında”, 28.07.2012, erişim tarihi 29 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Halep-atesh-altinda/

—”Rusya Tartus'taki deniz üssünü bırakabilir”, 28.07.2012 , erişim tarihi 28 Temmuz 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Rusya-Tartus-ussu/

—”Rusya Deniz Kuvvetleri'nin yeni füzesi”, 28.07.2012, , erişim tarihi 04 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Rusya-Deniz-Kuvvetlerinin-yeni-fuzesi/

—”Venezüella cumhurbaşkanı Çaves, «savaş arkadaşı» Muammer Kaddafi'ye zafer kazanma dileklerinde bulundu», 06.08.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/08/06/54280730.html>

—”Rusya, Libya'ya karşı yaptırımlar uyguladı”, 12.08.2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://turkish.ruvr.ru/2011/08/12/54566720.html>

—”Rusya ve Türkiye Annan'ın istifasını yorumladı”, 03.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Vladimir-Putin-ve-Turkiye-Annanin-istifasini-yorumladi/

—”Annan görevinden ayrıldı, BM misyonu devam etmeli”, 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Annan-gorevinden-ayrildi/

—”Rusya Dışişleri Bakanlığı, Batı ve Suriye muhalefetini eleştirdi”, 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/RDB-Bati-ve-Suriye-muhalefetini-elestirdi/

—”Annan görevinden ayrıldı, BM misyonu devam etmeli”, 3.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Annan-gorevinden-ayrildi/

—”Rusya Havayolu Şirket ‘Aeroflot’ Şam'a Uçuşu Durdurdu”, 23.07.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_23/Rusya-Havayolu-shirketi-aeroflot-shama-Uchushu-Durdurdu/

—”Rusya, Tartus'taki üssünden vazgeçmiyor”, 26.07.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_26/Rusya-Tartus-shehrindeki-ussunu-elinde-tutmayi-dushunuyor/

—”Rusya Tartus'taki deniz üssünü bırakabilir”, 28.07.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Rusya-Tartus-ussu/

—”Rus donanması Akdeniz'de sürekli kalmayacak”, 28.07.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_07_28/Rus-donanmasi-Akdenizde-kalmayacak/

—”Rus gemileri Suriye'nin Tartus limanına ulaşacak”, 03.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Rus-gemileri-Suriyenin-Tartus-limanina-ulashacak/

—”Rusya Deniz Kuvvtlerine ait gemiler Suriye’nin Tartus şehrine uğramayacak”, 03.08.2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_03/rus-gemileri-tartusa-ugramayacak/

—”Rusya BM’nin Suriye kararını kınıyor”, 04.08.2012, erişim tarihi 04 Ağustos 2012, http://turkish.ruvr.ru/2012_08_04/Rusya-BMnin-Suriye-kararini-kiniyor

Sabah, “Boşnaklar şerefleri için savaştı”, 21 Ekim 2010, erişim tarihi 12 Temmuz 2012, http://www.sabah.com.tr/fotohaber/dunya/bosnaklar_serefleri_icin_savas-ti/24051

Spencer, Richard. “Russia and China veto UN resolution on Syria”, The Telegraph, 04 Feb 2012, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9061622/Russia-and-China-veto-UN-resolution-on-Syria.html>

The Australian, News : “Russia suspends arms sales to Syria”, July 10, 2012, erişim tarihi 03 Ağustos 2012, <http://www.theaustralian.com.au/news/world/kofi-annans-talks-in-syria-candid/story-e6frg6so-1226422003191>

The Guardian, “Russia and China veto UN resolution against Syrian regime”, Wednesday, 5 October 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.guardian.co.uk/world/2011/oct/05/russia-china-veto-syria-resolution>

The Guardian, “ Syria resolution vetoed by Russia and China at United Nations”, 4 February 2012, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/04/assad-obama-resign-un-resolution>

The Oil Drum, “Discussions About Energy and our Future”, January 29, 2011, erişim tarihi 21 Temmuz 2012, <http://www.theoil Drum.com/node/7425>

The Shanghai Cooperation Organisation, erişim tarihi 18 Temmuz 2012, <http://www.sectesco.org/EN/>

Treisman, Daniel. “Why Russia protects Syria’s Assad”, CNN, February 3, 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://edition.cnn.com/2012/02/02/opinion/treisman-russia-syria/index.html>

TRT-Haber, “Mısır’da Resmi Seçim Sonuçları Açıklandı”, 21 Ocak 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.trthaber.com/haber/dunya/misirda-resmi-se-cim-sonuclari-aciklandi-25223.html>

TRT-Haber, “Mısır’da Parlamento Seçimi Geçersiz”, 14 Haziran 2012, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.trthaber.com/haber/dunya/misirda-parlamento-secimi-gecersiz-44902.html>

Türk-Yunan İlişkileri / Turkish Greek Relations, “1997 S-300 Füzelерinin Kıbrıs'a Yerleştirilmesi Bunalımı”, 06 Mayıs 2012, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, http://www.turkishgreek.org/index.php?option=com_content&view=article&id=117:1997-s-300-fuezelerinin-kbrsa-yerletirilmesi-bunalm&catid=55:karilikli-algilamalar&Itemid=73

United Nations, Security Council, S/RES/1973 (2011), (17 March 2011) Resolution 1973 (2011) Adopted by the Security Council at its 6498th meeting, on 17 March 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>

United Nations, Security Council, S/RES/242 (1967), (22 November 1967), Resolution 242 (1967) Adopted by the Security Council on November 22, 1967, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242\(1967\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242(1967))

United Nations, Security Council, S/RES/497 (1981), (17 December 1981), Resolution 497 (1981) Adopted by the Security Council on December 17, 1981, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/418/84/IMG/NR041884.pdf?OpenElement>

United Nations, Security Council, S/RES/1506 (2003), (12 September 2003) , Resolution 1506 (2003) Adopted by the Security Council at its 4820th meeting (Part II), on 12 September 2003, erişim tarihi 16 Temmuz 2012, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/498/81/PDF/N0349881.pdf?OpenElement>

UN News Center, “ Condemning killing of Golan Heights protesters, UN rights chief calls for inquiries”, 7 June 2011, erişim tarihi 20 Temmuz 2012, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=38642&Cr=syria&Cr1>

United Nations General Assembly, GA/11266, “General Assembly, in resolution, demands all in Syria ‘immediately and visibly’ commit to ending violence that Secretary-General says is ripping country apart”, 3 August 2012, erişim tarihi 04 Ağustos 2012, <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11266.doc.htm>

United Nations News Center, “Russia and China veto draft Security Council resolution on Syria”, 4 October 2011, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=39935#.UH1KF5Uxrng>

United Nations, Press Release SG/SM/6854, “Secretary-general pleased by president Clerides’ decision not to deploy S-300 missiles on Cyprus”, 30 December 1998, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, http://www.fas.org/news/cyprus/19981230_sgsm6854.html

United Nations, Security Council, S/RES/1217(1998), 22 December 1998, erişim tarihi 11 Temmuz 2012, [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1217\(1998\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1217(1998))

United Nations, Security Council, S/RES/1218(1998), 22 December 1998 , erişim tarihi 11 Temmuz 2012, [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1218\(1998\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1218(1998))

United Nations, Security Council, S/RES/1284 (1999), RESOLUTION 1284 (1999) Adopted by the Security Council at its 4084th meeting, on 17 December 1999, erişim tarihi 5 Temmuz 2012, <http://www.un.org/Depts/unscom/Keyresolutions/sres99-1284.htm>

United Nations, Security Council, S/RES/1441 (2002), Resolution 1441 (2002) Adopted by the Security Council at its 4644th meeting, on 8 November 2002, erişim tarihi 5 Temmuz 2012, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement>

United Nations, Security Council, SC/10534, Security Council,6710th Meeting (PM), 31 January 2012, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sc10534.doc.htm>

United Nations, Security Council, SC/10536, Security Council 6711th Meeting, 4 February 2012, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sc10536.doc.htm>

Vodinov, Shemsey. “EU-Russia relations Will Be Tested Through Bosnia Pain”, March 2010, Eurasia Critic, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.eurasiacritic.com/articles/eu-russia-relations-will-be-tested-through-bosnia-pain>

Wietz, Richard. “Growing Pains”, The Journal of International Security Affairs, Fall 2009, Number 17, erişim tarihi 10 Temmuz 2012, <http://www.securityaffairs.org/issues/2009/17/weitz.php>

Westlake, Adam . “Russian Prime Minster Medvedev visits Kuril Islands,Japan’s Northern Territories”, The Japan Daily Press, July 3, 2012, erişim tarihi 4 Temmuz 2012, <http://japandailypress.com/russian-prime-minster-medvedev-visits-kuril-islands-japans-northern-territories-035832>

World Trade Organization, “Accessions : Russian Federation”, erişim tarihi 13 Temmuz 2012, http://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/a1_russie_e.htm